

Mere om »Kallihirua, polareskimoen i Canterbury«

Af Inge Kleivan

Det var i Canterbury, jeg en skønne dag komplet uventet kom på sporet af Kallihirua, sådan indledte Aage Bugge i 1965 en artikel i tidsskriftet Grønland med titlen: *Kallihirua, polareskimoen i Canterbury*. Året efter fulgte han den op med en ny artikel med supplerende oplysninger, efter at nogle læsere, heriblandt forfatteren af denne artikel, havde gjort ham opmærksom på, at der fandtes flere efterretninger om Kallihirua. Og her kommer så endnu en fortsættelse på beretningen om Kallihirua, for siden den tid er der dukket nye brikker til historien op. Med en let omskrivning af Bugges ord: Det var i London, jeg en skønne dag komplet uventet kom på sporet af Kallihirua. Og det tilmed ved to forskellige lejligheder. Men dermed er ikke sagt, at dette er den endelige historie om Kallihirua. Hverken arkivmateriale eller trykte kilder er helt udtømte, og hvem ved, måske kan der også dukke flere portrætter op, måske oven i købet fotografier.

Blandt det nye materiale er der to portrætter af Kallihirua. Det ene er et oliemaleri, mens det andet er baseret på et af de allerførste fotografier, ikke bare

af en repræsentant for inughuit, som befolkningen i det nordligste Grønland kalder sig selv, men af en repræsentant for inuitfolkene i det hele taget. Der er også blevet mulighed for at fremlægge og diskutere flere oplysninger om Kallihirua, for den lille trykte biografi over Kallihiruas liv, som Bugge i sin tid kun kendte fra et kort referat i Carl Petersens bog *Den sidste Franklin-Expedition* (1860), er nu blevet tilgængelig. Den er skrevet af T. B. Murray, og den fulde titel er: *Kalli, the Esquimaux Christian. A Memoir* (1856). Og endelig er også omstændighederne omkring den eskimiske ordliste, som Kallihirua gennemgik, inddraget: *Greenland-Eskimo Vocabulary, for the Use of the Arctic Expeditions* (1853).

Da Aage Bugge, den tidligere seminarieforstander i Nuuk og provst i Grønland, i 1958 deltog i et kursus på St. Augustine's College i Canterbury, opfor-

Inge Kleivan, mag. art. i eskimologi, fhv. lektor ved Københavns Universitet. Har skrevet om mange forskellige emner vedrørende sprog, kultur og samfund i Grønland.

drede kollegiets portner ham til at se nærmere på en bestemt mindetavle i kollegiets mindekapel. Tavlen var anbragt på væggen blandt en række tavler med navne på tidligere studerende, der havde boet på kollegiet. Navnet står med forgyldte bogstaver på den sorte sten: *Erasmus Augustine Kallihirua*. Det oplyses, at han ankom fra 76 graders nordlig bredde i november 1851, at han blev døbt adventsøndag 1853, og at han døde den 14. juni 1856. Øverst på mindetavlerne er angivet, hvor de enkelte missionærer har haft deres hovedvirksomhed eller i enkelte tilfælde, hvor de er omkommet. På Kallihiruas tavle står der *Newfoundland*.

Bugge undersøgte med stort engagement sagen, i første omgang på St. Augustine's College og i den kirke i Canterbury, hvor Kallihirua var blevet døbt, senere også i litteraturen.

»Kalli, den kristne eskimo. En biografi«

Det lykkedes ikke for Bugge at opspore denne lille bog, men en engelsk kollega, Ann Shirley, har nu været så venlig at stille en fotokopi til rådighed. Kopien er lavet efter et eksemplar af anden udgave af bogen (uden årstal), som findes i Cambridge University Library. Et eksemplar af den første udgave af bogen fra 1856 befinder sig i The National Library of Canada. Der er åbenbart tale om en sjælden bog, som der ikke eksisterer mange eksemplarer af i dag.

Forfatteren til den lille bog på 64 sider, der er hovedkilden til kendskabet til Kallihiruas korte, men begivenhedsrige liv, var T. B. Murray, præst og sekretær for *The Society for Promoting Christian*

Knowledge, en institution, som virkede som kirkeligt litteraturselskab. Efter at Kallihirua var kommet til England, fulgte Murray med i, hvordan Kallihirua klarede sig, og han mødte ham også selv af og til. Så vidt man kan læse mellem linierne, har det dog ikke drejet sig om så mange gange. Murray har også personlig kendt eller korresponderet med adskillige af de personer, som Kallihirua havde mest kontakt med.

De to kortere beretninger, som Bugge fandt i Canterbury, ser ud til at bygge på Murrays bog, bortset fra en enkelt afvigelse i den første, *Beretning I*, og en senere tilføjelse i den anden, *Beretning II*, som er et uddrag af en bog af pastor R. J. E. Boggis: *A History of St. Augustine's College, Canterbury ...* (1907). Også *Missionen i Polarlandene* (1869), som Bugge refererer til, har hentet sin omtale af Kallihirua fra Murrays bog.

Kallihirus biografi er missionshistorie centreret om et enkelt individ, og den giver en meget positiv og lidt sentimental skildring af Kallihirua. Der er tale om et opbyggeligt skrift. Selv siger Murray, at hovedformålet med bogen er at minde om, hvor usikkert livet er, og at det er nødvendigt at arbejde, mens tid er. Men, fortsætter han, man kan også lære af denne historie om pligten til at drive missionsarbejde. Han lader bogen slutte med biskop Hebers missionssalme, der handler om missionsarbejde globalt set, men som begynder med ordene: *Fra Grønlands iskolde fjelde* (s. 62-64).

Kallihirua kommer om bord på Assistance

Det var eftersøgningen af John Franklins ekspedition, der blev årsag til, at

Kallihirua kom til England. Franklin-ekspeditionen, der bestod af to skibe med ialt 136 mand, var rejst ud i 1845 for at finde Nordvestpassagen nord om Amerika og var siden sporløst forsvundet. Senere viste det sig, at skibene var nået et godt stykke nord om Canada, men der var de frosset fast i isen, og de overlevende var omkommet, da de sommeren 1848 over land havde søgt at nå frem til beboede egne. Men det vidste man ikke i sommeren 1850.

Om bord på et af eftersøgningsskibene ud for Nordvestgrønland, *Lady Franklin*, var Carl Petersen, som var blevet taget om bord i Upernavik for at være tolk for kaptajn William Penny. Carl Petersen var dansker, udlært bødker, var kommet til Grønland i 1833 som 20 årig og talte godt grønlandsk (fig. 1). I august 1850 mødte de ved Kap York en gruppe inughuit, og Carl Petersen spurgte efter anmodning fra kaptajn Erasmus Ommanney på *Assistance*, om en af dem ville følge med som kendtmand. Selv om Carl Petersen talte vestgrønlandsk og inughuit polareskimøisk, har de åbenbart godt kunne gøre sig forståelige. Den yngste af de tre mænd, Kallihirua, erklærede sig villig. De ældre fandt, at det var et udmærket arrangement, for han var ikke gift, og der var heller ikke nogen, han kunne gifte sig med. Det generede ham tilsyneladende ikke at forlade de andre, og han tog heller ikke afsked med sin mor og sin søster, som også var tilstede (Petersen 1857: 35-36). På det tidspunkt kunne hverken Kallihirua selv eller andre ane, at han aldrig mere ville vende tilbage.

Kallihirua viste vej til det sted, hvor

Portrættet af Carl Petersen (1813-1880) med hans navnetræk er anbragt overfor titelbladet på *Den sidste Franklin-Expedition* (1860), hvor Carl Petersen på grundlag af T.B. Murrays lille bog *Kalli, the Esquimaux: Christian. A Memoir* (1856) fortæller om Kallihiruas skæbne efter ankomsten til England. I sin tidligere bog: *Erindringer fra Polarlandene* (1857) omtaler Carl Petersen, hvordan han optrådte som tolk, da Kallihirua kom om bord på det engelske ekspeditionsskib *Assistance* ført af kaptajn Erasmus Ommanney. Carl Petersen bærer to medaljer. Om dem skriver han: *Min Konge gav mig selv Dannebrogsmændenes Hæderstegn og tillod mig at bære min arktiske Medaille*. Den sidste havde han modtaget i Admiralitetet i London efter at have deltaget i M'Clintocks ekspedition 1857-59 (1860: 252-253). Under stålstikket af Carl Petersen står der til venstre *efter Photographie*. Det var endnu ikke muligt at reproducere fotografier i bøger. Fotografiet må være blevet taget efter, at han var kommet tilbage til København i november 1859. Til højre oplyses det, at stålstikket er udført hos A. Weger i Leipzig. (Fig. 1).

skibet *North Star* havde overvintret 1849-50. I Wolstenholme sund førte Kallihirua kaptajn Ommanney og hans befalingsmænd hen sin gamle, nu ube-

boede vinterboplads. Inde i hytterne fandt man syv døde pelsklædte mennesker. De lå, som om de pludselig var blevet overmandet af døden, og man forestillede sig, at de kunne være døde af en influenzaepidemi. Ikke langt fra hytterne var der stengrave, og oven på en af dem lå en lanse. En af befalingsmændene samlede lansen op, mens andre gav sig til at undersøge gravene for at se, om nogle af de døde var europæere. Kallihirua søgte med tårer og bønfoldelser at få dem til at lade være. Det resulterede i, at gravene blev genopbygget, og lansen blev lagt på plads.

Ommanney fik senere at vide af Kallihirua, at der var tale om hans fars grav, og at det var den afdødes venner, som havde lagt lansen der. Murray forklarer læserne, at det var fordi, man mente, at fangstredskaber også var nødvendige efter døden (s. 11-13). Kallihiruas reaktion skyldtes sandsynligvis ikke bare omsorg for de døde, men også bekymring for de levende, ham selv medregnet, på grund af frygt for de døde. De levende måtte nemlig ikke tage ting, der var hensat ved en grav. Knud Rasmussen fik under sit ophold hos inughuit 1903-04 at vide, at de dødes sager var tabu, medmindre man erstattede dem med modeller eller lidt kød og spæk (1905: 130).

Kallihirua fortalte senere om sine familieforhold og oplyste navnene på sine forældre. Hans fars navn var Kirshungoäk og hans mors Sa-toor-ney. Han var selv tvilling, og han havde to søstre, som boede sammen med moderen. Desuden havde han en yngre bror, som

var så fuld af gale streger, at han ofte gjorde faderen vred (Murray s. 13-14).

Ekspeditionen sejlede mod vest gennem Lancaster Sound og fandt de første spor af Franklin-ekspeditionen ved Cape Riley og på Beechey Island. Vinteren 1850-51 frøs skibene inde i isen i Barrow Strait, men de lå ikke længere fra hinanden, end at man kunne tage på besøg med hundeslæde, og Carl Petersen mødtes igen med Kallihirua. Det var hans opfattelse, at Kallihirua var faldet godt til om bord, og at han var meget afholdt både af befalingsmændene og af det menige mandskab (1857: 54).

En enkelt kilde, nemlig *Beretning I*, som Bugge så i Canterbury, fremstiller det sådan, at Kallihirua, selv om han fik tilbud om at vende tilbage til *den hjemlige kyst*, udtrykte ønske om at tage med til England (cit. i Bugge 1965: 169). Dette stemmer ikke med oplysningerne i biografien, hvor det siges, at det på grund af isforholdene i området ved Kap York ikke var muligt at sætte Kallihirua i land sommeren 1851, og det var derfor, han fulgte med til England om bord på *Assistance* (s. 13). Da forfatteren af biografien, Murray, havde kontakt med kaptajn Ommanney, er den sidste forklaring formodentlig den mest pålidelige. Samtidig kan det godt tænkes, at Kallihirua ikke har været helt negativt indstillet over for den drejning, som sagerne havde taget, men vi ved ikke, hvad han tænkte og følte.

Kallihirua optages på St. Augustine's College
Efter at være ankommet til London i september 1851 tog kaptajn Ommanney ham med til *The Society for Promoting*

Christian Knowledge. Murray fortæller, at Kallihirua med et begrænset ordforråd og ved hjælp af fagter fik forklaret, at han havde lidt meget af søsyge, men at han var blevet behandlet meget godt om bord, og at han var meget glad for den modtagelse, han havde fået i England (s. 23).

The Society for the Propagation of the Gospel in Foreign Parts (Selskabet til udbredelse af evangeliet i fremmede egne) foreslog, at Kallihirua blev optaget på St. Augustine's College i Canterbury. Det var blevet oprettet få år forinden i 1848, for at man der kunne uddanne missionærer både til de engelske kolonier og besiddelser og til hedninge andetsteds. Det skete så i november 1851 efter anmodning fra Admiralitetet, som også afholdt udgifterne til Kallihiruas ophold i Canterbury (Washington 1853: VI; Murray s. 28). Her skulle han først modtage undervisning, så han kunne blive døbt. Samtidig kunne de studerende på St. Augustine's College få en lille forsmag på, hvad deres fremtidige arbejde ville indebære. Fremtidsperspektivet var, at Kallihirua selv på et tidspunkt skulle drage ud og forkynde evangeliet blandt inuit.

Kallihiruas alder og navn

Kallihiruas fødselsdato er ikke angivet på mindetavlen i mindekapellet i St. Augustine's College, for hverken år eller dag kendes med sikkerhed. Bugge havde lejlighed til at se hans Common Prayer Book, den ritual- og bønnebog, der benyttes inden for den anglikanske kirke, og der stod, at han var født ca. 1832. I første udgave af Murrays bio-

grafi er det under Kallihiruas portræt (fig. 3) angivet, at han er afbildet i en alder af 18 år, mens der i anden udgave står 17 år. Det sidste er i overensstemmelse med teksten i anden udgave, hvor det fortælles, at han var ca. 16 år, da englænderne fik kontakt med ham i august 1850, dvs. at han skulle være født ca. 1834. Kallihirua var således kun i begyndelsen af tyverne, da han døde i 1856.

Officielt blev hans navn skrevet som *Kallihirua*, men han synes dog for nemheds skyld at have gået under det forkortede navn *Kalli*, som også er titlen på Murrays bog. Murray angiver i en fodnote (s. 11), at *Kalli* udtales *Kally*. Det kunne tyde på, at navnet ikke er nedskrevet af en englænder, men snarere af Carl Petersen. Denne skriver i forbindelse med omtalen af, at Kallihirua blev taget om bord: *Fyren, hvis hidtilværende Navn var Kalersik, blev nu hædret med Navnet Erasmus York* (1857: 35).

Knud Rasmussen, som i begyndelsen af 1900-tallet optegnede nogle traditioner om ham blandt inughuit, kalder ham for *Qalaseq*, »*Navlen*« (1925: 138). Det er vestgrønlandsk og svarer til polareskimoisk *Qalabeq*. Dertil er så føjet tilhængen *-huaq* (vestgrønlandsk *-suaq*), som betyder »stor«. På dansk betyder navnet altså »*Den store navle*«. Jeg har valgt at bruge det ukorrekt stavede navn *Kallihirua*, fordi det har fået en vis hævd. Da Bugges første artikel blev oversat til grønlandsk, valgte oversætteren også at bibeholde formen *Kallihirua*.

Navnet *Erasmus*, som han havde fået efter kaptajn Erasmus Ommanney, blev også hans første dåbsnavn. Tilnavnet

York var naturligvis efter den geografiske lokalitet Kap York, hvor englænderne havde fået kontakt med ham. Hvad Kallihirua selv sagde til, at det ikke blev taget med, da han blev døbt, melder historien ikke noget om. Derimod fik han som andet fornavn *Augustine* efter det kollegium, hvor han boede og studerede, og endelig blev han døbt med den fulde form af sit eskimoiske navn. Det sidste navn sikrede, at hans etniske tilhørsforhold blev markeret. Desuden var det det navn, ganske vist i den forkortede form *Kalli*, som han gik under til daglig.

Kallihiruas skrive- og læsefærdigheder

Da Carl Petersen vinteren 1850-51 mødte Kallihirua, konstaterede han, at Kallihirua nu kunne gøre sig forståelig på engelsk. Han var også begyndt at lære at læse og skrive, og det var naturligvis også på engelsk. En af underofficererne havde fået som opgave at sætte Kallihirua ind i læsningens og skrivningens mysterier. Efter at han var kommet til Canterbury, fortsatte undervisningen. I forbindelse med hans dåb omtales børnene i staveklassen på skolen som Kallihiruas kammerater. Det kunne tyde på, at han i begyndelsen er blevet undervist sammen med dem. Der siges ikke noget om, at det skulle have givet problemer, men det kan ikke have været helt let for Kallihirua at blive undervist sammen med nogle, der var meget yngre end ham selv, og som havde det sprog, de skulle lære at læse på som deres modersmål. Alligevel gjorde Kallihirua store fremskridt.

Forstanderen skrev til Murray i sep-

tember 1852, dvs. ca. 10 måneder efter at Kallihirua var blevet optaget på kollegiet: *Vi anser ham for at være en intelligent ung mand med en hurtig iagttagelsesevne. Det går nødvendigvis langsomt med hans fremskridt i læsning, skønt han kan klare ord på fire eller fem bogstaver; han er glad for at skrive og klarer det meget godt. Han er meget andægtig ved bønner og opmærksom, når han får religionsundervisning. Jeg tror, at han en dag vil blive af væsentlig nytte for en missionær et eller andet sted i det arktiske* (s. 30).

Mrs. Bailey, der var gift med forstanderen, hjalp Kallihirua med lektierne. Hun rettede hans skriveøvelser og hørte ham i salmevers og underviste ham også i at læse i det nye testamente (s. 58).

Bugge gengiver i sin første artikel et ark papir, der opbevares på St. Augustine's College, hvor Kallihirua har skrevet sit eskimoiske navn to gange og sit fulde navn én gang: *Erasmus Augustine Kallihirua*. Man må give Bugge ret i, at det er *et smukt og klart navnetræk*. Han går ud fra, at Kallihirua *utvivlsomt som så mange andre grønlandere (har) haft lettere ved skønskrift end ved stavning* (1965: 168-169). Her taler Bugge ud fra mange års erfaring. Men bemærkningen er tidsbestemt, for dels er den fremsat, før den nye grønlandske retskrivning, som er lettere at skrive korrekt end den gamle, blev indført i 1973, og dels blev der tidligere brugt uforholdsmæssig meget tid i den grønlandske skole på afskrift og øvelser i skønskrift. Det, som kan forekomme naturligt, er i virkeligheden baseret på kulturelle forhold. Hvad Kallihirua angår, så har han sikkert også brugt meget tid på at indøve sit navnetræk og på skriveøvelser, og hvis han

har haft vanskeligheder med den svære engelske retskrivning, er det fuldt forståeligt.

Kallihiruas navnetræk er også gengivet under portrættet af ham i Murrays biografi. Man kommer lidt tættere på en afbildet person ved også at se hans navn skrevet af ham selv. Carl Petersens navnetræk er ligeledes anbragt under hans portræt i den bog, han skrev om den sidste ekspedition, han deltog i (fig. 1). Kallihiruas signatur er ligesom hans frisure og påklædning på portrættet et vidnesbyrd om, at han har tilpasset sig den vestlige civilisation, hvor skriften hører til en af de vigtigste færdigheder. Det er derfor lidt mærkeligt, at Kallihiruas navnetræk ikke er gengivet i forbindelse med det samme portræt i *Missionen i Polarlandene* (fig. 3).

Bugge citerer i sin første artikel et brev fra Kallihirua, som indgår i den første af de to beretninger om Kallihirua, der findes på St. Augustine's College. Da brevet i den gengivelse mangler afsender, sted, datering og begyndelsesord, og på et par steder afviger en smule fra det samme brev, som det er gengivet i Murray's bog, skal den sidstnævnte version citeres her:

E. York, St. Augustine's College, April, 1853.

My dear Sir,

I am very glad to tell, How do you do, Sir? I been England, long time none very well. Long time none very well. Very bad weather. I know very well, very bad cough. I very sorry, very bad weather, dreadful. Country very difference. Another day cold. Another day wet, I miserable.

Another summer come. Very glad. Great

many trees. Many wood. Summer beautiful, country Canterbury.

Hvem brevet var stilet til, vides ikke. Murray siger kun, at det var til en ven. Kallihirua har anvendt det navn, han fik tildelt, da han kom om bord på *Assistance*. Erasmus, forkortet til E., York, for det var først et halvt års tid senere, at han blev døbt og kom til at hedde Erasmus Augustine Kallihirua. Til trods for brevets sproglige ufuldkommenhed får Kallihua klart udtrykt det, han vil fortælle: han har længe hostet og været syg på grund af det forfærdelige engelske vejr, men nu er han mere optimistisk – det er ved at blive sommer igen.

Murray ledsager brevet med en kommentar, der både siger noget om datidens engelske samfund og om tidens forestillinger om, hvilket usselt liv inuit førte:

Hvis en læser skulle se på denne ydmyge, men ægte anstrengelse med et kritisk smil, så skal han huske de vanskeligheder, som fattige, voksne englændere møder, når de lærer at læse og skrive; og lad ham så dømme om de vanskeligheder, som den møder, som har tilbragt sit liv med sin indfødte stamme, på stormfulde have, på ismarker og i mørke snehytter (s. 31).

Kallihirua døbes

To år efter ankomsten til Canterbury var Kallihirua klar til at blive døbt, og begivenheden er naturligvis fyldigt omtalt i hans biografi (s. 33-41). Forfatteren var dog ikke selv til stede, men bygger sin fremstilling på *St. Augustine's Occasional Paper*. Kallihirua blev døbt af forstanderen på St. Augustine's College, pastor Henry Bailey, i St. Martin's Church i Canterbury adventssøndag den 27. no-

vember 1853. Han blev døbt i vand fra Jordanfloden, som var hjembragt af kaptajn Erasmus Ommanney, som også var en af hans faddere. De øvrige faddere var viceforstanderen pastor A.P. Moor, fru Bailey og fru Gell, der var datter af John Franklin og gift med en missionær. Til stede var også kaptajn John Washington fra Admiralitetet, som kendte Kallihirua fra det samarbejde, som de havde haft om en engelsk-grønlandsk ordliste. Det var en usædvanlig oplevelse, og kirken var da også fyldt. Mange af de tilstedeværende tilhørte den *fattigere* klasse, som enten kendte Kallihirua af udseende eller som kammerat til deres børn, der gik i staveklassen i skolen.

Da Kallihirua var voksen, svarede han sely, da han skulle døbes, *og det med en klar, fast stemme, som syntes at tilkendegive, at han havde gjort sit valg én gang for alle, at han havde gjort fælles sag med os og taget vores folk som sit folk og vores Gud som sin Gud, og at han på en intelligent måde værdsatte det privilegium, som var forbundet med det nye broderskab, som han nu havde fået adgang til.*

Forstanderen for St. Augustine's College havde skrevet en sang i anledning af begivenheden, og nogle af de 10 vers blev sunget ved aftenbønnen på kollegiet på Kallihiruas dåbsdag. Sangen afspejler den stemning, som hans dåb fandt sted i, og de synspunkter, han var omgivet af i årene i Canterbury. Udgangspunktet er mændene i isen ud for *Grønlands øde kyst*...

Men se! En vandrende stamme kommer til syne derovre ved den nordlige bugt. – Men hvem så vilde, så fortabte i uvidenhed og synd!

De kender ingen Gud, de ejer ingen frelser: Er der en sjæl at vinde? – Ja, i den bedenske race findes der i det mindste ét hjerte, som længes efter bedre ting, af nåde bundet med usynlige lænker. – Varmt er den kristnes hjerte, udstrakt den kristnes hånd, Assistance låner sin venlige hjælp for at nå et kristent land... Han lærer at kende og elske sin frelser og sin Gud: og nu er han en kær broder ved troen på Jesu blod... Hav medlidenhed med hans race! og få dem til se deres ulykkelige situation og lær dem alle om Faderen, Sønnen og Dig.

Kallihiruas dåb blev også beskrevet i i tidsskriftet *Gospel Missionary*, hvorfra Murray citerer de afsluttende betragtninger. Her bliver læserne først opmuntret til at tænke kærligt på Erasmus Augustine Kallihirua, som nu gennem dåben er blevet deres nye kristne broder. Det bør lære dem at værdsætte de mange goder, som Gud har givet dem i overflod. Og de opmuntres til at være taknemmelige for, at de er født i et kristent land, hvor de fra barn af har lært at kende den hellige skrift.

Som dåbsgave forærede *The Society for Promoting Christian Knowledge* ham en bibel og en Common Prayer Book, begge smukt indbundne. Bugge havde lejlighed til at se dem, da han besøgte St. Augustine's College og har gengivet de notater, der er skrevet foran i Kallihiruas Common Prayer Book (1965: 167). Hans fødested og omtrentlige fødselsår er angivet som 76 grader nordlig bredde og c. 1832. Endvidere står der hans dåbsnavn, forældrenes navne, dåbsstedet, datoen og navnet på præsten, der døbte ham, samt faddernes navne. Nederst er der senere tilføjet, hvor og hvornår han døde. Det er måske lige

lovlig eksotisk at angive breddegraden i stedet for et stednavn, for det ville have været muligt, men Kallihirua behandles på lige fod med andre dåbskandidater, når hans forældres navne angives. Faderens navn anføres som *Kirshungoak* og moderens som *Sa-too*. Resten af navnet er ulæseligt, men i Murrays biografi står det som nævnt anført som *Sa-toor-ney*. Moderen synes iøvrigt at have haft flere navne. I kirkebogen for St. Martin's Church er det angivet som *Inunguaq* (Bugge 1965: 165) (det sidste bogstav skal muligvis være et g), og ifølge Knud Rasmussen blev hun kaldt *Inûgarssukavsak* (1925: 138).

Kallihirua var den første blandt inughuit, der blev døbt. Der skulle gå mere end et halvt århundrede, før den næste dåb fandt sted. I 1909 oprettede foreningen *Den grønlandske Kirkesag* missionsstationen *Nordstjernen* på bopladsen Uummannaq, senere kendt som Thule, med Gustav Olsen som missionær. Han var fra Sisimiut og uddannet som kateket på seminariet i Nuuk, Iliniarfissuaq, og var samme sommer blevet ordineret i Ilulissat. Den 4. februar 1912 kunne han døbe tre ægtepar.

Træk af Kallihiruas tilværelse på kollegiet

På kollegiet havde Kallihirua sit eget værelse, en kombination af soveværelse og studiekammer. Så vidt man kan forstå, var han omgivet af venlige mennesker. Murray fremhæver, at også kollegiets portner, Mr. Blunsom og hans kone hørte til Kallihiruas bedste venner, de vogtede over ham med yderst betænksom opmærksomhed og den ømmeste omhu (s. 43). Man kan forestille sig, at det til tider kan have

været noget anstrengende at være genstand for så megen kærlig opmærksomhed.

Kallihirua fik også mulighed for at arbejde med snedkerhåndværk og skrædderarbejde. Da Murray engang kom på besøg, havde Kallihirua stor fornøjelse af at vise ham snedkerværkstedet, som lå i kælderen under kollegiets bibliotek. Han udpegede trækonstruktionen til et lille hus, som han åbenbart havde været med til at lave. Han havde også lavet en havestol, som stod i kollegiets have. Da han blev spurgt, sagde han, at det var højst sandsynligt, at kendskabet til at snedkerarbejde ville komme ham til gode en dag, og at han ville lære sine landsmænd alle de mange gode og nyttige ting, som han havde lært på kollegiet (s. 44).

Det er ikke umiddelbart indlysende, hvorfor han også skulle have en grundig uddannelse som skrædder. Murray siger, at Kallihirua i halvandet år regelmæssigt tilbragte fem timer hver dag hos en skrædder for at lære håndværket, og at han var meget fingernem med sin nål (s. 46). Har man villet sikre sig, at han kunne et håndværk, hvis hans boglige evner ikke slog til? Eller har man simpelthen ville holde ham beskæftiget og har valgt et erhverv, der passede til hans svagelige helbred?

Kallihirua var også glad for at tegne. Det fremgår ikke, om han dyrkede nogen form for sport, men han kunne åbenbart lide at være tilskuer, for Murray fortæller, at da han kom for at besøge ham i august 1853, var Kallihirua ikke hjemme, for han var gået ud for at se en cricketkamp, der blev spillet på en

mark i nærheden af Canterbury (s. 43). Nogle af sine ferier, eller dele af dem, tilbragte Kallihirua hos venner.

Maden

Også når det gjaldt maden, tilpassede Kallihirua sig. Murray oplyser læserne om, at de folk, som vi kalder eskimoer, slet ikke kender det ord, men kalder sig selv for inuit. Ordet eskimo skal være et øgenavn, som et fjendtligt nabofolk har givet dem, og man mener, at det betyder *de der spiser rå fisk* (s. 9). Det er mere almindeligt at sige, at det skulle betyde *de der spiser rå kød*, men begge dele anses nu for at være fejltolkninger. Det betyder dog ikke, at inuit ikke af og til spiste både kød og fisk, som ikke var kogt. Murray gengiver da også i begyndelsen af bogen et par af de retter, som admiral Beechey i det vestlige inuitområde fik serveret: indvolde af en sæl, størknet blod og rå narhvalkød skåret ud i pæne stykker, åbenbart med mattak, for der står, at der var en ligelig fordeling af sort og hvidt fedt. Selv om både Beechey og hans ledsagere gerne ville være imødekommende, så var der ikke en eneste, der klarede at smage på retterne (s. 17-18). Beskrivelsen skal nok have fået de engelske læsere til at gyse.

Kallihirua blev ofte spurgt af besøgende, om han savnede sælkød og anden af den slags mad, som inuit spiste, men han plejede at svare, at han godt kunne lide fårekød. Hans appetit var bemærkelsesværdig moderat, og han var noget kræsen, når det gjaldt kød. Han foretrak, at det var godt gennemstegt eller gennemkogt (s. 32). Så kan man jo spekulere på, om han havde lært at sætte

pris på det tilberedt på denne måde, eller om det var noget, han foregav, fordi han vidste, at englændere fandt inuits spisevaner uciviliserede.

Ved en lejlighed skal han dog have givet udtryk for, at han savnede sit hjemlands mad. Det var engang, da han havde været længe syg og klagede over, at han følte sig meget dårlig. Lægen, Mr. Hallows, spurgte ham da, om han havde lyst til et eller andet, og Kallihirua svarede: *A little walrus* (s. 32). Han vidste, at det var umuligt at fremskaffe hvalroskød i Canterbury, så han må have følt, at han var i en håbløs situation, men måske var der lidt galgenhumor med i spillet.

Når det blev bemærket, at han ikke spiste så meget, kan det skyldes, at det ikke svarede til forventningerne om, at inuit satte meget til livs, men det kan også være, at Kallihirua faktisk ikke spiste ret meget, fordi han ikke var rask meget af den tid, han tilbragte i England.

Kallihirua sendes til St. John's, Newfoundland
I efteråret 1855 blev Kallihirua efter aftale mellem forstanderen på St. Augustine's College og biskoppen af Newfoundland sendt til St. John's på Newfoundland ud for Canadas østkyst. Her blev han optaget på *The College of the Theological Institution* med det formål, at han efter endt uddannelse skulle hjælpe missionærerne i deres arbejde blandt inuit i Labrador. Admiralitetet dækkede igen udgifterne, og tildelte ham 25 pund hvert år i tre år.

Det var meningen, at Kallihirua sammen med biskop Edward Feild, som var biskop over Newfoundland, og arch-

deacon T.F.H. Bridge, biskoppens nærmeste hjælper, skulle rejse op langs Labradors østkyst, men Bridge døde i februar 1856, og rejsen blev ikke til noget. Det var hensigten at sammenligne Kallihiruas sprog med det sprog, som inuit i Canada talte. Men Kallihirua fik aldrig den store oplevelse, det ville have været at møde andre inuit. Det nærmeste, han kom det, var, at han blev bragt sammen med en missionær fra brødre-menigheden i Labrador, som kunne tale eskimoisk. Man kunne ved den lejlighed konstatere, at sproget i de fleste henseender var det samme, men det var også tydeligt, at de havde vanskeligt ved at forstå hinanden.

På den planlagte rejse skulle de besøge de herrnhutiske menigheder i Labrador, men den egentlige ide med ekspeditionen var at åbne et nyt missionsområde i Sandwich Bay og i Esquimaux Bay (s. 49-50). Arbejdet skulle i så tilfælde her udføres af den anglikanske kirke, bl.a. repræsenteret af Kallihirua.

Der var åbenbart ingen planer om at sende Kallihirua tilbage til hans eget land. Det kan sandsynligvis forklares med, at man ikke ville bringe ham til et så isoleret område, hvor han kunne få vanskeligt ved at klare sig som forkyn-der af kristendommen. Dertil kom, at det var usikkert, om der var et skib, der kunne tage ham med til den del af Grønland, som han kom fra. Man har sikkert slet ikke overvejet at sætte ham i land i Vestgrønland, for det var dansk territorium med en befolkning, der allerede var kristne. Newfoundland var på det tidspunkt en del af den britiske koloni i Nordamerika.

Kallihirua ankom til St. John's den 2. oktober 1855, og dagen efter skrev han et brev til kaptajn Ommanney, hvor han fortalte, at han havde haft alvorlig ondt i hovedet på overfarten på grund af skibets bevægelser. Men han fortalte også, at Newfoundland mindede ham om hans eget land, og at han allerede havde fundet mange gode venner, og at han følte sig så lykkelig: *St. John's puts me in mind of my own country. I have already found a great number of kind friends, and feel so happy* (s. 48).

Mrs. Mountain, der var gift med kollegiets forstander, stod for en del af Kallihiruas undervisning. Efter hans død skrev hun bl.a.: *Jeg savner ham så meget, ikke bare hans daglige undervisningslektioner, men også hans hyppige banken på døren for at spørge, om jeg havde noget, han skulle lave i haven, eller om der var et ærinde i byen, når han skulle gå sig en tur* (s. 60).

Det var ikke udelukkende fremmede mennesker, han var havnet iblandt, for viceforstanderen på St. John's College, pastor J.F. Phelps, havde en tid været studerende på St. Augustine's College, mens Kallihirua var der. Han skrev efter Kallihiruas død, at denne altid talte om sine venner i England med stor hengivenhed, og at han altid var meget glad, når han modtog breve fra dem, og altid meget ivrig efter at besvare dem (s. 57).

En af brevskriverne var Mr. Blunsom, portneren på St. Augustine's College. Murray gengiver et brev, som Kallihirua skrev til Mr. Blunsom (s. 52-53). Det engelske sprog i brevet er fint, men man kan naturligvis ikke udelukke, at eventuelle sproglige fejl er blevet rettet, før brevet er blevet afsendt.

*St. John's College, Newfoundland
7. januar 1856*

Jeg modtog Deres venlige brev med december-posten og er meget ked af at høre om Deres sygdom. Vejret her er meget koldt; jeg mærker det mere end ved Kap York. Jeg er begyndt at løbe på skøjter og synes, at det er en dejlig fornøjelse. Der er en sø et lille stykke fra kollegiet, som kaldes »Quidi Vidi«, som vi øver os på. Biskoppen er meget venlig og god mod mig. Kollegiet her er ikke et så stort og fint sted som St. Augustine's. Der er heller ikke så mange studerende. Jeg håber, at alle mine gode venner i Canterbury har det godt. Vær så venlig at hilse Mr. og Mrs. Gipps fra mig, og alle på St. Augustine's. Med kærlig hilsen til Dem selv.

Forbliver jeg Deres hengivne.

Kalli.

Murray skrev også til Kallihirua og fik et kort brev tilbage. Det har åbenbart ikke været særligt interessant, for Murray gengiver det ikke. Han ventede at høre mere, men i juni 1856 modtog han fra biskoppen et udklip fra en avis i St. John's, *The Newfoundland Express*, som indeholdt meddelelse om Kallihiruas død.

Kallihiruas sygeleje og død

I sidste del af sin lille bog om Kallihirua gengiver Murray i detaljer de oplysninger, han har fået om den sidste uge i Kallihiruas liv, og de mindeord, som hans død fremkaldte (s. 50-63).

Lørdag den 7. juni havde Kallihirua været ude at bade sammen med en anden studerende. Han havde åbenbart været for længe i det kolde vand, for han blev forkølet, og i de følgende dage viste han mange symptomer på lungebetændelse. Da han kom for at læse med

Mrs. Mountain, klagede han over, at han havde meget ondt i brystet og i siden. Om onsdagen blev der tilkaldt en læge. Han frygtede med det samme, han så Kallihirua, at han ikke ville komme sig. I sin beskrivelse af begivenhedernes forløb indskyder Murray en bemærkning om, at læger har bemærket, at inuit kun har lidt modstandskraft og i almindelighed ikke klarer det første angreb af en alvorlig sygdom. Det kunne være tilfældet særligt med hidtil ukendte udefrakommende smitsomme sygdomme, men med Kallihirua var situationen en anden, for han havde i flere år skrantet og hostet.

Kallihirua blev hurtigt dårligere. Kollegiets forstander og Mrs. Mountain og hans medstuderende sad ved hans sygeleje. Også viceforstanderen, pastor J.F. Phelps, var der ofte. Han skrev kort tid efter Kallihiruas død, at denne var meget taknemlig for den omsorg, man viste ham, og at han var meget ked af at være til så meget besvær. Og Mrs. Mountain skrev: *Stakkels fyr, han var lige så tålmodig og blid under sin sygdom, som han altid var, da han var rask og stærk, og han gav udtryk for, at han fuldt ud bøjede sig for Guds vilje og var meget taknemmelig overfor dem, som hjalp ham.*

Om torsdagen mistede han helt kræfterne og kunne ikke løfte armene. Fredag nat var han meget urolig, og lidt over klokken ti lørdag formiddag den 14. juni 1856 døde Kallihirua. Alle Kallihiruas medstuderende var tilstede foruden pastor Thomas Wood, forstanderen for kollegiet pastor Mountain og Mrs. Mountain og biskoppen af Newfoundland. Biskoppen havde ofte be-

søgte Kallihirua, mens han lå syg, og han så til ham tre gange den sidste dag, åbenbart for at kunne være til stede i det øjeblik Kallihirua døde. Han fortalte senere, at Kallihirua syntes at forstå, hvad der blev sagt bedre end nogensinde tidligere, og at hans engelsk også var klarere og tydeligere. Da biskoppen trøstede ham med, at det ville være bedre for ham at dø og være hos Kristus, samtykkede Kallihirua.

Før han blev begravet, lod biskoppen hans bryst undersøge, og lægen angav dødsårsagen som lunge-melanose, en sygdom, der skulle gøre lungerne helt sorte. Det er nærliggende at forestille sig, at han har lidt af lungetuberkulose.

Kallihirua fik en fornem begravelse. Mrs Mountain skrev: *Han så meget godt ud, da han lå i sin sølvhvide kiste, dækket med blomster og med en buket af liljer og vilde pæreblomster på brystet.* Kallihirua blev begravet fra St. Thomas's kirke i St. John's. Kisten blev båret til graven af hans medstuderende, og efter kisten gik biskoppen og viceforstanderen på kollegiet. Pastor Wood stod for begravelseshøjtideligheden i kirken og forstanderen, pastor Mountain, på kirkegården.

Mens der blev vekslet breve og avisudklip tværs over Atlanterhavet mellem Newfoundland og England i forbindelse med Kallihiruas død, så havde man ikke hørt noget til ham i hans hjemland, efter at han var rejst. I en dagbogsoptegnelse fra den 26. juni 1858 omtaler Carl Petersen, som den gang deltog i kaptajn Leopold Mc'Clintocks ekspedition, en mand, som var angakkoq og svoger til Kallihirua (1860: 86). Det er utænkeligt, at Kallihirua ikke er

blevet nævnt, da de to mødtes. Men det fremgår ikke klart, om Petersen på dette tidspunkt havde læst den lille biografi og derfor kunne fortælle ham om Kallihiruas skæbne.

Da Knud Rasmussen i begyndelsen af det 20. århundrede nedskrev traditioner blandt inughuit, fik han fortalt om de mærkelige begivenheder, der gik forud for Kallihiruas afrejse med *Assistance*, nemlig at der havde vist sig fjeldånder. Kallihiruas mor skal senere have prøvet at rådspørge sine hjælpeånder, men uden at det lykkedes hende at finde ud af, hvad der var blevet af Kallihirua. Knud Rasmussen indleder beretningen med nogle oplysninger om Kallihirua, som han uden tvivl kendte fra Carl Petersens bog *Den sidste Franklin-Expedition*, men overskriften må stå for hans egen regning: *Da »Navlen« blev bortført* (1921: 138-139). Der er intet i materialet, der tyder på, at det var tilfældet.

Ved sin død efterlod Kallihirua en opsparing på nogle få pund i sparebanken i Canterbury. Han havde bestemt, at pengene sammen med hans ejendele, der foruden hans bibel og Common Prayer Book mest bestod af tryk, som hang på væggene i hans værelse, skulle tilfalde kaptajn Ommanney som et udtryk for hans taknemmelighed og agtelse.

Kallihiruas død gav anledning til mange positive mindeord. De, der havde kendt ham, gav udtryk for de varme følelser, de havde nærret for ham, og for den sorg, de følte ved hans død. Ord, der går igen i udtalelserne om ham, er hans glade sind, hans venlighed, blidhed, høflighed, tålmodighed og tak-

Originalen til denne fotografiske optagelse opbevares på St. Augustine's College i Canterbury sammen med forskellige ting, som vedrører Kallihirua, og portrættet skal angiveligt forestille Kallihirua. Aage Bugge blev i 1958 opmærksom på det og gengav det i sin første artikel om Kallihirua i Tidsskriftet Grønland 1965, hvor han bl.a. skrev: *Noget generende virker den slukkede frisure. De har tydelig gjort sig umage for at få den nyankomne »wild-mands« finkæmmet, eller snarere er det måske en frisor i Canterbury eller i selve London, der har fået Kallihirua pyntet op til fotograferingen* (s. 168). Der kan dog næppe være tvivl om, at fotografiet ikke forestiller Kallihirua. Manden på billedet er meget ældre, end Kallihirua var, og han ligner heller ikke de tre portrætter, der findes af Kallihirua. (Fig. 2).

nemmelighed. Dertil kom hans villighed til at forstå og efterleve kristendommens budskab. Biskoppen og Mrs. Mountain nævner blandt hans dyder også, at han viste lydighed mod dem, der var sat over ham. Det afspejler Kallihiruas situation: han var helt afhængig

af andre, alene i et fremmed land og uden mulighed for at komme hjem.

Det falske fotografi af Kallihirua

Under besøget i Canterbury fik Bugge forevist en æske, hvor der blev opbevaret forskellige ting med tilknytning til Kallihirua, heriblandt hans bibel og hans Common Prayer Book, som efter hans død var blevet sendt til Ommanney-familien, som senere havde overladt dem til St. Augustine's College. Og så var der en fotografisk gengivelse af Kallihirua! (fig. 2) Bugge skriver: *Det var tydelig et daguerreotypi, et smukt og klart billede, hvor man ser ham i tidens europæiske klædedragt*.

Manden på fotografiet ser ud til at være korpulent af skikkelse. Han er tyndhåret med udpræget høje tindinger. Det tynde skulderlange hår klæber til hovedbunden og er strøget tilbage bag ørene. Håret er mørkt, men ikke så sort som trøjen. Han har posen under øjnene, en lang næse og en smal, tilsyneladende indsunken mund, hvilket kan skyldes, at han mangler tænderne. Han er iført en lys trøje/jakke med mange små knapper, og indenunder har han en sort trøje/bluse, som, så vidt man kan se, afsluttes med et hvidt halsbind, eller er det en præstekrave? Han kan være midaldrende, men det er mere sandsynligt, at han er ældre. Bugge skriver i den forbindelse:

Kallihirua virkede noget ældre end ventet. Han kan dog på dette tidspunkt næppe have været ældre end højst ca. 30 år. Hans blide og alvorlige øjne har et noget trist udtryk. Og så lyder det dog udtrykkeligt i en af beretningerne, at »hans glade sind forlod ham aldrig«. Det

kan dog sikkert forklares ved, at han ind imellem har haft sine svære depressioner på grund af hjemve. Særligt stemmer dette med, at han også blev gradvis svækket af det engelske vinterklima, som han angives at have tålt meget dårligt.

Det gjorde et ganske særligt indtryk på Bugge, da billedet af Kallihirua blev taget frem. Selv om fotografiet af Kallihirua på ingen måde var, hvad Bugge havde ventet, så fik det ham ikke til at tvivle på, at det forestillede Kallihirua. Derimod prøvede han at forklare, hvordan det kunne være, at fotografiet ikke levede op til forventningerne:

Nogle berhjemme har ved synet af billedet erklæret sig skuffet, fordi Kallihiruas træk ikke virker umiddelbart eskimoiske. Man kunne dog tænke sig, at han har tilhørt, hvad man undertiden kalder den »indianske« type, som man også kan træffe mellem eskimoerne, netop også blandt de primitive. Mellem Harald Moltkes portrætmalerier fra Cap York fra kort efter århundredskiftet mindes jeg i hvert fald én, der udviser denne type (1965: 168). Men den forklaring holder ikke.

Et tidligt ungdomsportræt af Kallihirua

Da Bugge i sin anden artikel havde mulighed for at sammenligne fotografiet med det træsnit af Kallihirua (fig. 3), som er trykt i *Missionen i Polarlandene* (1869), fik det ham ikke til at sætte spørgsmålstegn ved, om fotografiet virkelig forestillede Kallihirua. Han var ikke blind for, at der var en mærkværdig, aldeles slående forskel, men han prøvede at forklare, hvorfor der var denne forskel:

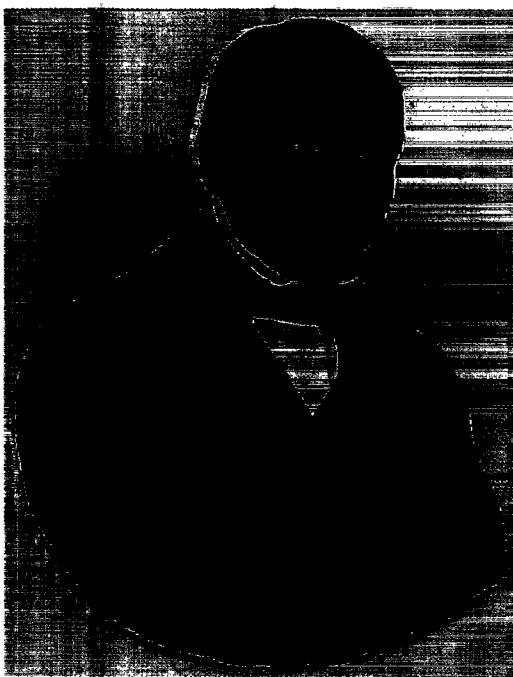
Ikke blot er de eskimoiske træk tydeligere her end på det andet billede; men sammenligner man det sidstnævnte ungdomsportræt med det tidligere gengivne, konstateres en trist forskel

Portrættet af Kallihirua som ganske ung blev sammen med hans navnetræk trykt overfor titelbladet på *Kalli, the Esquimaux Christian. A Memoir* (1856), skrevet af T.B. Murray. Senere blev det præsenteret for danske læsere i *Missionen i Polarlandene* (1869), hvor det blev anbragt både som blikfang på forsiden og inde i bogen, hvor der kort fortælles om Kallihiruas liv. Kallihirua er ikke bare klædt ud som sømand, han tog del i arbejdet om bord på *Assistance* 1850-51. (Fig. 3).

mellem den unge, friske, nyankomne sømand og den kort efter i forbavsende grad ældede Kallihirua på billedet fra Canterbury. Der kan dog højst ligge tre eller fire år mellem de to tidspunkter, hvor billederne blev taget. Givetvis er »alderdomsbilledet« taget på et tidspunkt, hvor hans sygdom, svækkelse og muligvis hjemve har sat meget stærkt ind (1966: 22).

Fotografiet forestiller sandsynligvis en europæer, han er i hvert fald ikke inuk, og manden er betydeligt ældre, end Kallihirua var, da han var i Canterbury. Billedet må simpelthen på et tidspunkt ved en fejltagelse være havnet sammen med ting, som havde tilknyt-

Farvelagt stik af Kallihirua udført på grundlag af et fotografi, som blev optaget specielt til brug for James Cowles Prichard: *The Natural History of Man*, fjerde udgave udgivet af Edwin Norris (1855). (Fig. 4).

ning til Kallihirua. Det har vildledt folk på kollegiet i Canterbury og som følge deraf også Bugge, for når et billede af en forlængst afdød person først én gang er blevet placeret i en fejlagtig sammenhæng, er det svært at rejse tvivl om denne persons identitet. Bugge kan yderligere være blevet styrket i sin opfattelse af, at fotografiet forestillede Kallihirua, fordi der i *Beretning II* står:

St. Augustine's ejer et portræt af Kalli blandt de ting, de med størst glæde opbevarer. Portrættet var oprindelig Ommanneyslægtens eje, ligesåvel som den bibel og den Common Prayer Book, der blev ham skænket ved dåben af The Society for Promoting Christian Knowledge (Boggis (1907) cit. i Bugge 1965: 172).

Oplysningen findes af gode grunde ikke i Murrays biografi, der jo er skrevet umiddelbart efter Kallihirus død i 1856. Det eneste portræt, Bugge fik forevist, da han opholdt sig på St. Augustine's College, var fotografiet. Det må dog alligevel betragtes som udelukket, at det forestiller Kallihirua. Det bekræftes, når man sammenligner det med portrættet af Kallihirua i sømandstøj og med de to andre kendte portrætter af ham. Det er meget tydeligt, at det er samme mand, som er gengivet på disse tre portrætter, og han har overhovedet ingen lighed med personen på fotografiet.

Træsnittet af Kallihirua viser en ung mand i sømandstøj med vest og jakke med mange knapper. Han er afbildet siddende på, hvad der synes at være en elegant stol. Hans kraftige mørke hår er kortklippet. Venstre tommelfinger er stukket i lommen i den korte jakke, og i højre hånd holder han hatten, hvor man på hattebåndet kan læse navnet, minus de to sidste bogstaver, på skibet *Assistance*, som han kom til England med.

Portrættet er gengivet i Murrays biografi overfor titelbladet og med hans navnetræk under. Det må være udført kort efter, at Kallihirua var ankommet til England, dvs. inden han i november 1851 kom til at bo på St. Augustine's College. Den måde, tøjet er gengivet på, kunne tyde på, at træsnittet snarere er udført på grundlag af et fotografi end ud fra en tegning.

Et portræt af Kallihirua baseret på et fotografi
Der foreligger dokumentation for, at Kallihirua er blevet fotograferet ved en senere lejlighed, selv om heller ikke

Maleri af Kallihirua, som ses både en face og i profil. Kunstneren er ukendt. Maleriet findes på *National Maritime Museum* i Greenwich (Greenwich Hospital Collection). (Fig. 5).

dette fotografi tilsyneladende er blevet bevaret for eftertiden. På en international konference, *Imaging the Arctic*, om fotografier optaget i Arktis, som i 1996 blev afholdt på *British Museums* etnografiske afdeling i London, *Museum of Mankind*, viste professor William Sturtevant fra *Smithsonian Institution* i Washington et portræt frem af en mand, hvorunder der var trykt: *Kallihirua (An Esquimaux)* (fig. 4). Det var en fotokopi af et stik, som indgår i *The Natural History of Man* af James Cowles Prichard, i fjerde forøgede udgave udgivet af Edwin Norris i 1855. Norris skriver, at det er et portræt

af en ung eskimo, som nu studerer på St. Augustins's College i Canterbury, og at *det er kopieret efter et glimrende fotografi, som blev taget til dette værk* (s. 518). Norris's forord er dateret den 1. juni 1855, så fotografiet er taget inden den dato. Det er tale om et brystbillede, hvor man ser Kallihirua iført jakke med vest og hvid skjorte med sort sløjfe.

Da Sturtevant på konferencen i London viste portrættet af Kallihirua frem, kunne jeg straks genkende det, for i marts 1992 havde jeg nemlig købt et tilsvarende billede i London. Det var i *Harrods*, hvor man, som det engang er

blevet sagt, kan få alt fra synåle til elefanter. At der er tale om et af verdens mest velassorterede stormagasiner, blev bekræftet, da jeg i afdelingen med gamle stik o.a. pludselig fik øje på et navn og et ansigt, jeg kendte: Kallihirua! Siden har jeg kunnet glæde mig over at have det hængende på væggen.

Før konferencen i London var jeg ikke klar over, at portrættet var baseret på et fotografi, og at det oprindeligt var fremstillet til et værk om jordens folkeslag. Til gengæld vidste jeg, hvem Kallihirua var. Et portræt af en mand bliver mere fascinerende, når man ikke bare kender hans navn, men også ved noget om hans liv. Ved et senere samarbejde tværs over Atlanten blev portrættet af Kallihirua kædet sammen med de kendte hovedtræk af hans livshistorie suppleret med flere oplysninger (Sturtevant and Kleivan 1998).

Et oliemaleri med et dobbeltportræt af Kallihirua

Arrangøren af konferencen, J.C.H. King fra *Museum of Mankind*, formidlede kontakt til Ann Shirley, som for mange år siden (under efternavnet Savours) havde publiceret en kort artikel om inuit, der havde været på besøg i Storbritannien: *Early Eskimo Visitors to Britain* (1963). Det viste sig, at den bl.a. var illustreret med en gengivelse af et oliemaleri af Kallihirua, som viser Kallihirua en face og i profil (fig. 5). Kallihirua er ligesom på det netop omtalte stik iført sort jakkesæt med vest og hvid skjorte med sort sløjfe. Kunstneren er ukendt. Maleriet findes nu på *National Maritime Museum* i Greenwich.

Malerier, hvor den samme person er gengivet forfra og fra siden på det samme lærred, synes at være meget sjældne. Når Kallihirua er blevet afbildet på denne måde, så afspejler det malerens eller hans opdragsgivers ønske om at give et så fuldstændigt indtryk som muligt af, hvordan den sjældne model så ud. Man har været optaget af hans racemæssige baggrund. Opdragsgiveren har sandsynligvis været kaptajn Ommanney.

Ifølge oplysninger fra Roger Quarm fra *National Maritime Museum* gav Ommanney sandsynligvis omkring 1877 portrættet til *Greenwich Hospital Collection*. Denne samling, som er udlånt til *National Maritime Museum*, blev påbegyndt af Edward Hawke Locker i 1820'erne og voksede ved donationer gennem det 19. århundrede. Det formodes, at maleriet tidligere har befundet sig i St. Augustine's College ligesom et maleri af Thomas Sewell Robins af *Assistance*, som nu indgår i museets samlinger. Da Boggis i 1907 udgav bogen om kollegiets historie, havde han den opfattelse, at maleriet af Kallihirua stadig befandt sig der (cit. i Bugge 1965: 172), og han har åbenbart ikke været klar over, at portrættet på et tidspunkt var blevet overdraget til *Greenwich Hospital Collections*. Forudsætningen er naturligvis, at der kun har eksisteret ét maleri af Kallihirua.

Tidlige tegninger af inughuit

Tilsyneladende var der ingen, der tegnede om bord på *Assistance*. Det kunne ellers have været spændende at have haft et portræt af Kallihirua, som han så

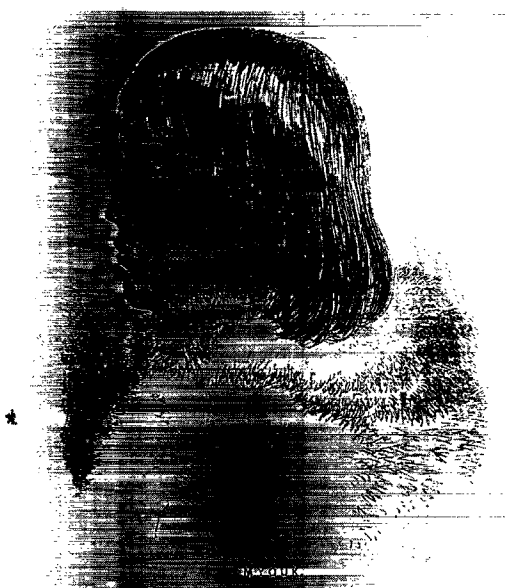
Inughuit levede uden kendskab til europæere frem til 1818, men dette år nåede to engelske skibe, *Isabella* og *Alexander*, under forsøget på at finde søvejen nord om Amerika under ledelse af John Ross frem til isen ud for Kap York, hvor de mødtes med inughuit, dog kun med nogle af mændene. I ekspeditionsberetningen gengives disse portrætter af Marshuick og Meigack. Ifølge Ross havde alle mændene tyndt skæg på overlæben og på hagen, men ikke på kinderne. Ross vurderede Marshuick til at være 23 år og Meigack til at være ca. 40 år. Det er udelukket, at Kallihirua er blevet portrætteret ved den lejlighed, for ekspeditionen fandt sted, før han blev født (Ross 1819. Gengivet efter Gilberg 1995: 283). (Fig. 6).

ud, da han kom om bord på *Assistance*. Men portrætterne af Kallihirua er ikke de første billeder af befolkningen i det nordligste Grønland, for der eksisterer en række portrætter af inughuit mænd iført pels og med langt hår og skæg. De ældste er baseret på tegninger udført i 1818 på englænderen John Ross's ekspedition, den første der fik kontakt med inughuit (fig. 6). Andre er tegnet på amerikaneren Elisha Kent Kanes ekspedition i 1854-55 (fig. 7). Nogle personer ses en face, mens andre er gengi-

vet i profil. Det er ikke den samme person, som er set fra to vinkler, men den grundlæggende idé er den samme som på maleriet af Kallihirua: for at få indtryk af hvordan inughuit så ud, var det ikke nok at vise, hvordan de så ud forfra, man måtte også gengive dem set i profil.

Antropologiske fotografier af inughuit

Da det blev muligt at medbringe fotografisk udstyr på rejser til de arktiske egne, resulterede det efterhånden i en

Kallihirua rejste til London i 1851, så han optræder ikke på illustrationerne i bogen om Elisha Kent Kanes ekspedition, som i årene 1853-55 forgæves ledte efter den forsvundne Franklin-ekspedition. Det er sandsynligt, at nogle af de afbildede inughuit har været Kallihiruas slægtninge og venner, men han fik ikke den glæde at se billederne fra sit hjemland, for han døde i juni 1856, og bogen udkom først senere samme år. Illustrationerne er lavet på grundlag af Kanes egne tegninger. Træsnittene viser Myouk og Shunghu (Kane 1856: Vol. I: 212 og 442). Kane havde iøvrigt medbragt fotografisk udstyr, for at en af ekspeditionsdeltagerne, Amos Bobsall, skulle tage daguerreotypier, men resultatet var helt utilfredsstillende (Wamsley and Barr 1998: 38). (Fig. 7).

omfattende fotografisk dokumentation både af naturen og menneskene, og dokumentation i form af tegninger o.a. trådte i baggrunden. På Roberts Pearys forskellige nordpolsekspeditioner i årene omkring 1900 blev der således taget mange fotografier af inughuit.

I 1897 overtalte Peary seks inughuit til at rejse til New York, tre mænd: Nûtaq, Qissuk og Uisâkavsak, en kvinde: Atangana, en dreng: Minik og en pige: Aviaq. (Navnene staves forskelligt i forskellige kilder, her er benyttet den stavemåde, der er anvendt i Rolf Gilberts bog om Minik (1994).) Deres tilstedeværelse i USA skulle virke som reklame for Pearys kommende ekspedi-

tion, og desuden fik videnskabsmænd mulighed for at studere inughuit, både fysisk og kulturelt, uden at de selv skulle udsætte sig for strabadserne på en arktisk ekspedition. De seks inughuit var nysgerrige efter at se den store verden og regnede med, at de skulle tilbage med Peary det følgende år. Men da den tid kom, var de fire døde, og kun Uisâkavsak kunne rejse hjem. Den sidste, drengen Minik, fik en særdeles dramatisk skæbne. Han rejste først til Grønland, da han var blevet voksen, men efter nogle år vendte han tilbage til USA (foruden Gilberts omfattende biografi findes kortere fremstillinger af Miniks liv i Harper 1987 og Lauritzen 1987).

Paralleller til maleriet, hvor Kallihirua ses både en face og i profil, kendes bl.a. fra fotografiske optagelser af de seks inughuit, som rejste med Robert Peary til New York i 1897. Her er Uisåkavsak, i litteraturen på dansk kendt som Den store løgner, en ung mand på ca. 22 år fotograferet fra tre vinkler. Han var den eneste, som rejste hjem det følgende år (gengivet efter Gilberg 1994: 219). (Fig. 8).

Mens den lille gruppe inughuit opholdt sig i New York, lavede den amerikanske læge og antropolog Aleš Hrdlička en lang række antropometriske målinger af dem, og de blev fotograferet fra flere vinkler (fig. 8).

Mødet mellem Kallihirua og den fremmede verden

Kallihirua fik det første indblik i europæisk kultur under det mere end et år lange ophold om bord på *Assistance*. Det foregik dog inden for forholdsvis over-skuelige rammer, så mødet med storbyen London må have virket overvældende. Hvordan har det ikke været at gå på en gade og se husene, eller i en park og se træerne og blomsterne, og alle de

fremmedartede mennesker – han havde jo ikke mødt europæiske kvinder og børn før – og hestevognene, og så støjen og lugten! Kallihirua fik tildelt rollen som turist og fik forevist en række seværdigheder. Formålet var dobbelt, man ville gerne glæde ham ved vise ham noget af det mest interessante, man kunne tænke sig, og som man selv var imponeret over, men man var også nysgerrig efter at iagttage hans reaktion. Resultatet af dette eksperiment var dog lidt af en skuffelse.

Da Kalihirua lige efter ankomsten til England sammen med kaptajn Ommanney rejste med tog fra Woolwich og derfra videre fra London Bridge til West End, hvor de på vejen passerede St.

Paul's Cathedral og det centrale London, Charing Cross, så sagde han bare: »Det var alt sammen meget godt«.

Ommanney tog ham også med på verdensudstillingen i London, der fandt sted netop i 1851, det år da Kallihirua kom til England. Til at huse udstillingen var der konstrueret et helt usædvanligt bygningsværk, Chrystal Palace, Krystalpaladset, i Hyde Park. Den kæmpemæssige, høje, drivhuslignende bygning på 70.000 kvadratmeter var opført på kun seks måneder i glas og jern. Det var et symbol på industrialiseringens triumfer og Englands førende stilling, men Kallihirua så på det hele med den største sindsro og gav kun udtryk for sin forundring over mængden af mennesker.

Det var naturligt nok, at han reagerede på de mange mennesker, skriver Murray og henviser til, at mange af læserne af hans lille bog ville kunne genkalde den følelse af forbavselse, hvorved de selv havde set på de store menneskemængder. På et tidspunkt var der 92.000 mennesker inde i Krystalpaladset, og alene på den dag, den 7. oktober 1851, var antallet af besøgende 109.915. Kontrasten kunne ikke være større sammenlignet med de forhold, Kallihirua kendte hjemmefra, hvor der indenfor et område af flere hundrede kilometer kun fandtes ganske få familier.

Kallihirua fik også mulighed for at se hovedkvarteret for The Horse Guards i London, det kongelige livregiment. Da han så en soldat bestige sin hest, begge i fuld udrustning, blev han forvirret, skriver Murray og tolker det som udtryk for, at Kallihirua ikke kunne forstå, hvordan det gik til, at dyret var så disci-

plineret, og at manden og hans hest i den grad var tilpasset hinanden.

Kallihiruas tilsyneladende mangel på reaktion, når han blev stillet over for vestens vidundere, forklarer Murray med, at det er det sædvanlige reaktionsmønster hos inuit. Man har bemærket, skriver Murray, at folk af Kallihiruas nation viser ringe eller ingen overraskelse ved sådanne ting, som forårsager beundring hos andre nationer (s. 26-28). Hertil kan indvendes, at iagttagerne måske ikke altid har været klar over, når Kallihirua undrede sig over det, han så, for hans engelskkundskaber var begrænsede, og der var ikke nogen, han kunne drøfte det med på sit modersmål. Men den vigtigste forklaring har været, at Kallihirua havde alt for få erfaringer med den fremmede kultur, han var blevet plantet midt i, til at han har kunnet vurdere det, han så.

Religionsmødet

Kort efter at Kallihirua var blevet optaget på St. Augustine's College, tog en af de studerende ham med, for at han kunne se domkirken i Canterbury. Han havde fået at vide, at man skulle udvise den største respekt i en kirke, som var et sted, hvor man bad til Gud. Det fik ham til at spørge, da de kom ind i hovedskibet, om det var tilladt at hoste på dette sted.

Historien står at læse hos Murray (s. 30), derfra er den indgået i *Beretning I*, som Bugge så i Canterbury, derfra videre til Bugges egen artikel (1965: 170) og med Bugge som kilde er den gengivet hos Gilberg (1994: 234). Endvidere er historien med Murrays bog som

kilde, eller eventuelt med et mellemled, nået til *Die Mission in der Polarländern* (1867), og derfra til den danske bearbejdelse *Missionen i Polarlandene* (1869). Den står muligvis også at læse andre steder, f.eks. i missionstidsskrifter. Alle har syntes, at historien var værd at fortælle, men den ikke er blevet kommenteret et eneste af de her nævnte steder. Forfatterne, med Murray i spidsen, lader den bare danne en fiks overgang til en omtale af Kallihiruas tendens til hoste. De må have ment, at historien taler for sig selv ved at vise, hvor naiv og troskyldig Kallihirua var ved starten af sit ophold på St. Augustine's College. Kallihiruas spørgsmål røber, at han har prøvet at tilpasse sig de uvante omgivelser bedst muligt, også når det gjaldt de religiøse forhold. Han synes at have været meget åben over for den fremmede kultur. Han må have fået indprentet, at man ikke måtte tale højt eller le eller lave støj, når man befandt sig i en kirke. Men hvordan skulle han vide, hvor grænsen gik for, hvad man måtte og ikke måtte i en kirke?

Man skulle tro, at underviserne på St. Augustine's College har prøvet at finde ud, hvad inughuit troede på, men der ser ikke ud til at være kommet noget ud af det. Bugge citerer fra bogen om kollegiets historie Boggis for at sige: *Den vigtigste del af hans uddannelse bestod i at blive oplært i den kristne tro, eftersom han som sine øvrige stammefrønder stod helt uden Gud og var ganske religionsløs.*

Bugge kommenterer udsagnet i en fodnote: *Kallibirua har muligvis nærret sky for at forklare de oprindelige trosforestillinger. Desuden har hans mangelfulde engelsk utvivl-*

somt svigtet ham komplet ved forsøg på forklaring af dette brogede område (1965: 172 og 175). Begge dele kan have spillet ind, og dertil kom, at Kallihirua var meget ung, men det er kun en del af forklaringen. Det er også et spørgsmål om, hvordan udsørgerne er gået til værks. Har de stillet relevante spørgsmål? Når det helt affærdiges, at Kallihirua og hans folk havde en religion, så tyder det på, at udsørgerne har været forhåndsindtaget. Kallihirua har uden tvivl allerede om bord på *Assistance* forstået, at englænderne kun anerkendte én sand religion.

Udsagnet hos Boggis bygger på, hvad Murray's skriver som indledning til Kallihiruas biografi, nemlig at *det er bedrøveligt at erfare fra nogle rejsendes tavshed, og fra andres direkte udtalelser, at eskimoen kun synes at have en svag idé om eksistensen af et højeste væsen og ikke at have nogen særlig forestilling om religion* (s. 22). Murray sammenholder det ikke med, hvad han få sider forinden har fortalt om Kallihiruas reaktion, da mandskabet fra *Assistance* begyndte at åbne grave i Wolstenholme sund, og en af befalingsmændene fjernede en lanse, der lå på en af gravene. At det var Kallihiruas religion, der blev krænket, synes han ikke at have forstået.

Glimt af hjemlandet i det fremmede

Når Murray kan udtale sig generelt om inuits reaktioner, så hænger det sammen med, at flere af de engelske ekspeditioner til de arktiske egne i første halvdel af 1800-tallet havde været i kontakt med inuit. Han citerer således både Frederick W. Beechey, der mødte inuit i det vestlige område ved Beringsstrædet 1825-28, og W. Edward Parry, som mødte

inuit i det østlige Canada. Parry foretog to rejser i håb om at kunne sejle gennem Nordvestpassagen fra Atlanterhavet til Stillehavet, i henholdsvis 1819-20 og 1821-24. Murray har valgt uddrag, der giver læserne et meget positivt billede af inuits karakter, og Kallihirua var, siger han, et godt eksempel på dette.

Men Kallihirua fik også forevist noget, der mindede ham om hans hjemland. Murray fortæller, at man viste ham bøger og tryk med illustrationer fra arktiske ekspeditioner, og han gav udtryk for den største glæde ved at se billeder af skibe i isen. Da han havde set lidt på et billede af en mand på vagt ved en sæls åndehul *udbrød han med et begejstret råb: »Det er en fra mit folk!« Det så ud, som om han for et øjeblik blev bragt tilbage til sit eget land, som, hvor simpelt det end var, engang var hans hjem.*

Billedet af manden på åndehulsfangst (fig. 9) stammer fra Parry's bog om den sidste ekspedition, hvor man overvintrede ved Igloolik. Murray bemærker, at hvis man ønskede noget bevis for, at billedet var en sandfærdig gengivelse, så var Kallihiruas glade bifald tilstrækkeligt vidnesbyrd (s. 24-26). Murrays kommentar afspejler, at for en mand med hans baggrund, har det forekommet utroligt, at et menneske kunne holde ud at sidde i timevis og vente i kulden på, at en sæl skulle dukke op. Kallihirua har sikkert følt trang til at kommentere billedet og fortælle om de fangstmetoder og redskaber, han selv var fortrolig med, men det var der ingen mulighed for.

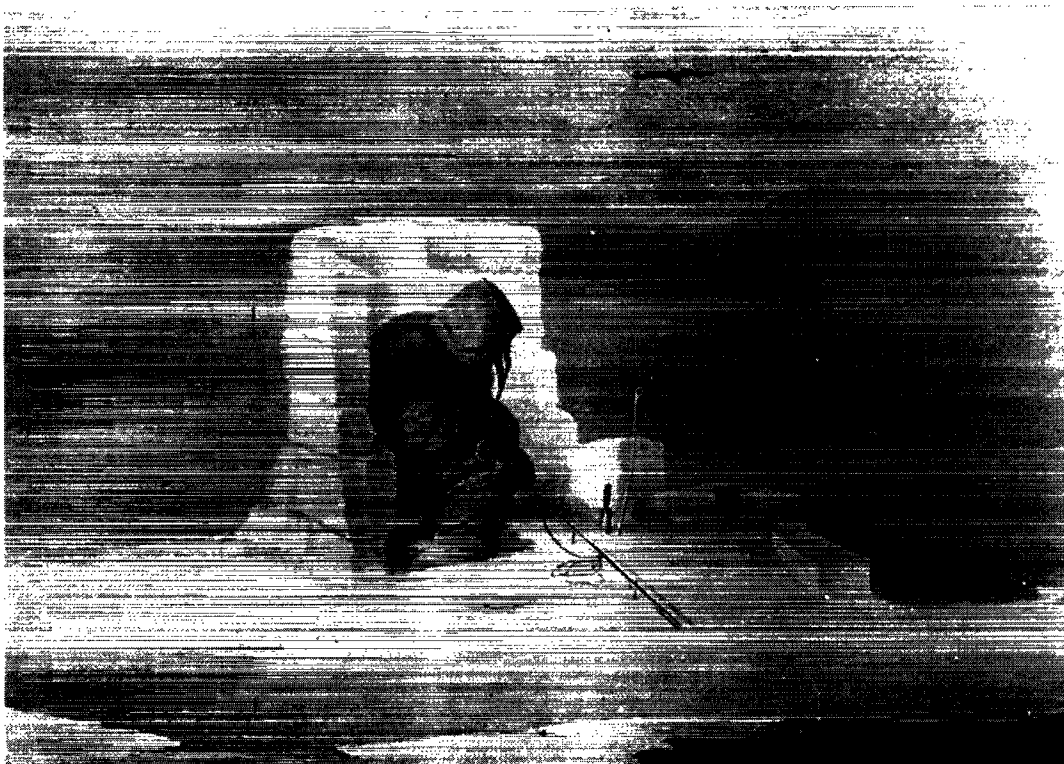
Da Murray havde besøg af Kallihirua i London, tog han ham med på British

Museum. Han viste ingen interesse for samlingerne fra fortiden, skulpturerne, ædelstenene, kunstgenstandene eller de videnskabelige genstande. Det var noget helt andet, da de kom til de udstoppepattedyr og fugle. Her blev han et stykke tid, og ifølge Murray var han særligt optaget af sælerne og rensdyrene og en kæmpehvalros med klare glasøjne (s. 26).

Selv om Kallihirua tilsyneladende tilpassede sig livet i Canterbury, så havde han ikke glemt sit hjemland. Han kunne i bogstaveligste forstand fremmane billeder af det, for han var god til at tegne. Allerede om bord på *Assistance* havde han fået papir og blyant mellem hænderne og tegnede på opfordring af kaptein Ommanney den kystlinie, som han var fortrolig med fra Kap York til Smith sund.

Murray skriver: *Hans fornøjelser var af en stille og uskyldig slags. Han var glad for at tegne skibe og figurer, der forestillede sælen, hvalrossen, rensdyret, den eskimoiske hund, og andre genstande, som han var fortrolig med i de arktiske egne. Hans skitser af dyr og skibe var meget korrekte, og nogle gange tegnede han for at more børn... Han lavede små modeller af sit hjemlands slæder. En af dem, som er meget pænt udført, opbevares i museet i kollegiebiblioteket* (s. 45-46). Da Bugge under sit besøg på S. Augustine's College i 1958 spurgte, hvad der var blevet af Kallihiruas tegninger og modeller, var det ikke muligt at finde nogen af dem.

Man kunne måske have ventet, at Kallihirua var blevet udspurgt nærmere om de forhold, han kom fra, så man kunne få et mere detaljeret indblik i inughuits kultur end det, de rejsende

Det var dette billede, der gav Kallihirua en vis genkendelsens glæde, da han fik det forevist i England. Fangeren har bygget en snevold for at være i læ, mens han tålmodigt sidder og venter på, at sælen skal dukke op i åndehullet. På sneen ligger isfangstharpunen med linen, og bagved er der stukket en ske af moskuoksehorn og en åndehulssonde af rentak ned i sneen. Den smalle ske bruges til at fjerne sne- og isstumper fra åndehullet, mens den lange buede åndehulssonde bruges til at undersøge formen på åndehullet, så fangeren på forhånd ved, hvordan han bedst kan støde harpunen i sælen. Billedet er ikke fra inughuit, men fra Igoolik i Canada (Stik i Parry 1824. Her gengivet efter et litografi i Amdrup et al eds. 1921: I: Fig. 49). (Fig. 9).

havde kunnet iagttage. Det synes dog ikke at have været tilfældet, hvis man skal dømme efter Murrays biografi, bortset fra at han er blevet spurgt ud om sine personlige familieforhold. Når Murray som baggrund for sin beretning om Kallihirua vil fortælle læserne noget om inuit, så benytter han trykte kilder, der handler om mødet med inuit i Canada og Alaska. Ud fra en kulturhistorisk betragtning kan man godt beklage,

at man ikke benyttede lejligheden til at få Kallihirua til at fortælle, hvordan tilværelsen formede sig i hans hjemland, for ca. 10 år efter at Kallihirua var rejst, skete der en indvandring af inuit fra Canada, som på mange punkter ændrede kulturen blandt inughuit.

Kallihirua som sproglig konsulent

For det store flertal af englændere, og senere også canadiere, som Kallihirua

kom i kontakt med, repræsenterede han inuit. Hvilket geografisk område han kom fra, var underordnet. Når Boggis f.eks. skal beskrive, hvilken slags mad, Kallihirua spiste derhjemme, så bruger han rask væk en beskrivelse fra det vestlige inuitområde. I dette tilfælde gjorde det ikke den store forskel, for inughuit spiste også narhvalkød med mattak, sæltarme- og koaguleret blod. Men når Boggis skriver, at Kallihirua fortrinsvis boede i snehytte, så var det en boligform, som hørte hjemme i det centrale arktiske område i Canada. Inughuit boede i stenhuse om vinteren, i telte om sommeren og brugte kun snehytter på rejser om vinteren. Der var kun få, der havde gjort sig det klart, at der var kulturelle og sproglige forskelle mellem de forskellige grupper af inuit, og hvor store forskellene var, vidste man ikke.

For at eftersøgningsekspeditionerne skulle være i stand til at udspørge de inuit, som de mødte, om de havde set noget til Franklin-ekspeditionen, fik Admiralitetet i London trykt engelsk-eskimoiske ordlister. Den første var labrador-eskimoisk (1850). John Ross medbragte den lille bog, da han sommeren 1850 anløb Sisimiut og gav den til Peter L. W. B. Platou, som var assistent i *Den Kongelige Grønlandske Handel*, med anmodning om at få lavet en tilsvarende grønlandsk liste. Platou oversatte de engelske ord til dansk, mens det meste af den videre oversættelse til grønlandsk blev foretaget af missionær Knud D. Nøsted. Han gav i mange tilfælde flere alternative oversættelser til grønlandsk af et enkelt dansk ord, så Platou udvalgte de grønlandske oversættelser, der

efter hans mening var bedst egnede. Dette manuskript blev så sendt til John Ross i foråret 1852. Kaptajn John Washington, som havde forestået udgivelsen af den labrador-eskimoiske ordliste, gjorde også den grønlandske klar til trykning. Bl.a. blev den grønlandske retskrivning forsøgt tillempet engelsk.

Før listen blev udgivet, blev den præsenteret for den eneste ekspert i eskimoisk i England: Kallihirua. John Washington begyndte at gennemgå den med ham i nogle dage i Kallihiruas sommerferie i 1852. Washington skriver i indledningen til den trykte publikation følgende om sit indtryk af ham: *Jeg fandt ham intelligent, han talte ret godt engelsk, han var lærevillig og kunne gøre tingene efter; hans store fornøjelse syntes at være en blyant og papir, som han tegnede dyr og skibe med.* I juleferien gennemgik de mere af listen, men da der ikke var tid til at gøre arbejdet færdigt, før Kallihirua skulle tilbage til Canterbury, var det forstanderen på St. Augustine's College, pastor Bailey, som gennemgik resten af den grønlandske ordliste med Kallihirua med hjælp af dr. Rost, professor i sanskrit.

Murray gengiver, hvad Bailey udtalte om samarbejdet med Kallihirua:

Under mit arbejde med ordlisten blev jeg ofte slået af den kombination af humor, opfindsomhed og tålmodighed, som han udviste, når han skulle forklare de udtryk, som vi arbejdede med, det ene efter det andet. Han havde kloge påfund, når han skulle beskrive en eller anden indfødt virksomhed ved hjælp af genstande på bordet eller i værelset; og han syntes aldrig at blive træt af at gentage sin beskrivelse, til den var helt forstået. St. Augustine's College skulle senere have fået besøg af en ek-

speditionsdeltager, der skulle have givet udtryk for, at ordlisten havde været til stor nytte (s. 42-43).

Under alle omstændigheder må det have været et besværligt arbejde, ikke mindst for Kallihirua. Det er forståeligt, at han har nydt, at han ind imellem fik lov til bare at sidde og tegne. Listen var på vestgrønlandsk og ikke på polareskimoisk, som var hans modersmål. Ifølge Washington kunne Kallihirua i almindelighed godt forstå de grønlandske ord, og når han ikke kunne, prøvede man med de tilsvarende ord i Labradorlisten, og i de fleste tilfælde fangede han så dem (Washington 1853: VII).

Murray citerer ordret disse bemærkninger fra Washingtons indledning, men indskyder sætningen: *Disse ord er tilføjet* (s. 49), som ikke findes i originalen! Derved får læserne et fejlagtigt indtryk af ordlisten. Og når Bugge i 1965 i forbindelse med en omtale af ordlisten, som han ikke havde fundet frem til, skrev: *Det ville være af interesse at se, hvad Kallihirua har kunnet oplyse om sproget i Cap York for ca. 100 år siden* (s. 173), så er der så godt som intet at hente i *Greenland-Eskimo Vocabulary, for the Use of the Arctic Expeditions* (1853). Der er benyttet vestgrønlandsk, ikke polareskimoisk.

Tidligere besøg af inuit

Kendskabet til inuit i midten af 1800-tallet stammede ikke bare fra ekspeditioner og missionærer, der havde mødt inuit i deres eget land. Der havde også været enkelte inuit på besøg i England før Kallihirua, blandt dem en gruppe på fem personer fra Labrador, to mænd, to kvinder og en pige (fig. 10). De rejste i

november 1772 over Atlanten med George Cartwright, som var medejer af et selskab, som skulle drive handel og fangst på Labradorkysten lige nord for Newfoundland. De skulle vække interesse for projektet, ligesom de velkendte skikkelser Pooq og Qiperoq i sin tid skulle, da de kom til Danmark fra Grønland i 1724. Men der var også en anden hensigt med disse tidlige besøg af inuit. Det skulle styrke europæernes stilling i de arktiske lande, når de besøgende inuit vendte hjem og fortalte deres landsmænd, hvor mægtige og talrige europæerne var.

Efter et halvt års ophold i England begyndte Cartwright i maj 1773 tilbageturen sammen med de fem inuit, men efter et par dages forløb måtte man afbryde rejsen, da den ene efter den anden blev syg af kopper. Barnet, Ickeuna, var allerede død, da de gik i land i Portsmouth. Kort tid efter døde også forældrene, Ickcongoque og Attuiock, og den sidstnævntes bror, Tooglavinia. Den eneste overlevende, Caubvick, Tooglavinias kone, kom sig kun langsomt, og først efter to måneders forløb kunne man forsætte rejsen.

Til sammenligning med Kallihiruas møde med London skal her citeres et par afsnit fra Cartwrights dagbog (cit. i Kleivan 1957). Cartwright er en bedre fortæller end Murray, og han har også forstået mere af, hvad et kulturmøde indebærer. Om turen op ad Themsen fortæller han: *De var meget overraskede over den linlige trafik på floden, for de havde ikke tænkt sig, at der fandtes så mange skibe i hele verden. Men jeg blev dybt skuffet over at se dem passere under London Bridge uden at lægge særlig*

mærke til den. Jeg opdagede snart, at de troede, at den var en naturlig fjelddannelse, som strakte sig tværs over floden. De lo af mig, da jeg fortalte, at den var lavet af menneskebænder. Jeg kunne beller ikke få dem til at tro det, før vi kom til Blackfriars Bridge. Den fik jeg dem at studere nøje, viste dem sammenføjningerne og pegede på de mærker, som mejslerne havde efterladt i stenene. Og ikke så snart havde de opfattet, hvordan dette bygningsværk var blevet til, før de overgav sig helt i forundring.

Efter at Cartwright havde gået en tur rundt i London med Attuiock, ventede han, at denne ville fortælle de andre om alt det, han havde set, men Attuiock satte sig bare ned ved kaminen og stirrede ned i gulvet. Endelig rettede han sig op og udbrød:

»Å, jeg er så træt! Her er alt for mange huse, for meget røg og for mange mennesker. Labrador er et godt land, med masser af sæler, jeg ville ønske, at jeg var hjemme igen«. Af dette udbrud forstod jeg klart, at de mange forskellige ting, han havde set, helt havde forvirret hans tanker. De var alt for begrænsede til at kunne opfatte andet end det besvær, han havde haft. I vore dage ville man sige, at han havde fået et kulturchok.

Og jo længere tid de opholdt sig i England, jo mere forstod jeg, at denne opfattelse var rigtig. For deres beundring for det de oplevede, voksede efterhånden, som deres horisont blev udvidet. Og til sidst begyndte de klarere at forstå nyten, skønheden og sammenhængen i det, de så. Men det meste gik dem nok alligevel hus forbi, på samme måde som det ville være sket med skabninger fra dyreriget. Man må dog tage med i betragtning, at Cartwright ikke havde kendskab til alt, hvad den lille gruppe drøftede indbyrdes. Dertil

kom, at hans eskimoiske sprogkunders var begrænsede.

Ligesom Ommanney blev Cartwright skuffet over den manglende reaktion ved synet af den imponerende St. Paul's Cathedral:

Til trods for at de mange gange havde gået forbi St. Paul's Cathedral, så viste de ingen stor forbavselse, ja, i hvert fald ikke så stor som alle europæere giver udtryk for, når de for første gang ser et af disse vældige isfjelde, som daglig findes nær østkysten af deres eget land. Men da jeg tog dem med op i toppen af katedralen og overbeviste dem om, at den var bygget af menneskebænder, så var de fuldstændig som lammede af forbavselse. For den tanke var slet ikke faldet dem ind, da de havde troet, at det var en naturlig forhøjning i terrænet. Da jeg spurgte dem, hvordan de ville beskrive dette for deres landsmænd, når de vendte hjem, svarede de meget bestemt, at de slet ikke ville nævne hverken dette eller meget andet, som de havde set, da de ellers ville blive beskyldt for at være løgnhalse på grund af den tilsyneladende umulighed i disse forbavsende ting.

Det sidste kan få en til at tænke på Uisâkavsak, kaldet Den store løgner, en af de seks inughuit, som rejste med Robert Peary til USA i 1897. Da han kom hjem knapt et år senere og berettede om den forunderlige verden, han havde besøgt, havde han ikke forudset konsekvenserne.

Knud Rasmussen har genfortalt nogle af Uisâkavsaks beretninger: *»Husene er så store som Isfjelde paa en Bræbanke, og de strækker sig ind over Landet, så langt man kan se, som en stejl Bjergkæde med et utal af Kløfter, der tjener som Veje«*. Det, der slog hovedet på sømmet, var, stadig ifølge Knud Rasmussen, da Uisâkavsak gav sig

Attuiock og Caubvick var blandt de fem inuit fra Labrador, som i 1772 rejste med kaptajn George Cartwright til London. Efter et par uger måtte han se i øjnene, at *Eskimoernes skinddragter så beskidte ud og lugtede modbydeligt. Jeg skaffede derfor en forsyning af fint stof, glasperler og hvad, som ellers var nødvendig. Da kvinderne nu havde god tid og var dygtige til at sy, havde de hurtigt lavet nye klæder til alle efter snittet i de gamle dragter* (Cartwright cit. i Kleivan 1957: 143). Af tegningen fremgår det, at de også fik mulighed for at benytte skind til kantninger. Attuiock står med en lanse til sødyrsfangst. Han døde af kopper i England, mens Caubvick som den eneste overlevede vendte hjem sommeren 1773. Pasteltegning af Nathaniel Dance 1773 (gengivet efter Damas (ed.)1984: 512). (Fig. 10).

til at fortælle om telefonen, *afstandsnærmere: Stammens gamle ansete Aandemåner, Sorqaq, trådte frem af Mændenes Kreds og rammede ham under alles Vidne ubarmhjertigt fast til Skampælen. De enkle Ord, hvori Dommen formuleredes, rummede hele den Gamles indædte Foragt, idet han raabte. »Nej, Uisåkavsak! Gaa til Kvinderne med dine store Løgne!«* (1915: 35-38) (om Uisåkavsaks videre skæbne se Gilberg 1994: 250-265).

Murray og Cartwright var begge positivt indstillede over for de inuit, som de var i kontakt med, men det hindrede naturligvis ikke, at de var præget af eurocentrisme. Selv om der er 80 år imellem Cartwrights og Murrays skildringer, så er stoltheden over engelsk bygnings- og ingeniørkunst den samme, og de er begge skuffede over, at den forventede beundring udebliver. Men Cartwright giver udtryk for, at det bare er et spørgsmål om tid. Når først de besøgende inuit har fået et indblik i, hvordan nogle af tingene er blevet til, så kan de både give udtryk for deres forbløffelse og forundring over, hvad europæerne er i stand til at præstere. Murray fortæller om Kallihiruas manglende reaktion eller tilsyneladende mangel på reaktion, da han fik de første glimt af Londons seværdigheder, men vi hører ikke noget om, hvordan han så på tingene efter at have boet i England nogle år. Kallihirua lærte at leve i det fremmede miljø, og hans unge alder har medvirket til, at han kunne tilpasse sig de fremmede omgivelser.

Det fremmedartede ydre

Kallihirua synes at have være indforstået med, at for at sejle med *Assistance*

skulle han i det ydre ligne de ombordværende europæere. Carl Petersen var som nævnt mellemmand: *Jeg foreholdt ham, at han maatte holde sig reen og pæn, saa skulde han blive klædt i de Hvides Dragt – »Ja«, sagde han, »saa skal mit Haar ligeledes klippes.«* (1857: 35). Kallihirua har måske ligefrem fundet forvandlingen spændende.

Carl Petersen genså ham vinteren 1850-51, da skibene var frosset inde i isen: *Min Ven var neppe til at kjende. Han syntes saa godt om sin pæne europæiske Dragt og sine europæiske Omgivelser, at han slet ikke længtes efter efter sit vilde Liv* (1857: 56). Andre om bord på skibet fortalte Carl Petersen, hvordan overgangen var foregået:

Det havde kostet nogen Møie at faae ham rensat, da han var kommen ombord paa Skibet. Man havde klædt ham af, klippet hans lange Haar af og derefter havde to Marinere behandlet ham med Børster og Sæbevand, hvorefter han endelig var bleven befriet for mangeaarig Smuds. Men efter denne Operation havde han selv været tilbøielig til Reenlighed, hvortil han ogsaa blev holdt, saalænge til han var reenlig af Vane (1857: 54-55).

Kallihirua havde gennemgået den store forvandling i det ydre allerede umiddelbart efter, at han var kommet om bord på det europæiske skib, og han ankom derfor til London i 1851 med kortklippet hår og i sømandsdragt. Det var noget andet med de inuit, som i 1771 rejste med Cartwright til London, og de som i 1897 rejste med Peary til New York. Der var ikke ændret noget ved deres påklædning eller frisure. Det var meningen, at de skulle se ud som autentiske inuit, og derfor må de også

have vakt betydelig mere opsigt end Kallihirua.

Cartwright fortæller, at det var højest ubehageligt, at så mange var så nysgerrige efter at se de besøgende fra Labrador: *Men da jeg hverken fik tid til at hvile mig lidt eller til at ordne mine forretninger, fastsatte jeg to besøgsdage i ugen, nemlig tirsdag og fredag. Disse dage var huset så fuldt af mennesker, at det var helt væmmeligt, og gaden udenfor var så overfyldt med vogne og folk, at mit ophold var en plage for hele nabolaget.* Når Cartwright fandt, at det var en belastning, hvad må så ikke de nyankomne inuit have følt.

Det var også nødvendigt, at de fik nyt tøj, men de blev ikke udstyret som europæere. Det var kvinderne selv, der syede tøjet, så det kom til at ligne det, de var vant til, det var bare lavet af stof og ikke af skind. Også i det udstyr så de dog så eksotiske ud, at Cartwright et par uger efter ankomsten sørgede for, at de fik almindelige europæiske klæder, frakker, støvler og hatte, så de ikke vakte for meget opsigt, når de bevægede sig rundt i London.

Også de inughuit, der tog med til New York, ankom i skinddragter. Senere fotografier viser dem i vestligt tøj, mændene i jakkesæt, men stadig med langt hår.

Selv om Kallihirua med sit kortklippede hår ikke så påfaldende ud på samme måde, så så han naturligvis heller ikke ud som en gennemsnitsenglænder, og han slap heller ikke for at vække opmærksomhed og blive udsat for nysgerrige blikke:

Han måtte nu og da tåle grovheder og uhøfligheder fra tankeløse personer, som gjorde

når af hans udseende; de havde dog ikke held med at få ham til at miste besindelsen. Forfatteren husker en episode på en gade i London. Han kom gående sammen med Kalli, da to unge mænd, som burde have vidst bedre, stirrede på den unge mand, idet de gik forbi og lo ham op i ansigtet, og straks derefter vendte de sig om, pegede på ham og sagde: »Der går en kineser!« Han så kun op og smilede, som var det af deres uvidenhed og mangel på sømmelige følelser. Han selv var bemærkelsesværdig høflig (Murray s. 26-27).

Det forkastelige ved de to unge mænds opførsel var efter Murrays opfattelse næppe, at de antog Kallihirua for være kineser. Mange ville nok også i dag have svært ved på grundlag af portrætterne at sige, hvad landsmand han var. Murray reagerede på, at de to unge mænd viste deres mangel på dannelse ved, at de åbenlyst kommenterede Kallihiruas biologiske forskellighed, og pegede på ham og lo. De har nok ikke bare været forbløffet over hans fremmedartede udseende, men er også kommet med racistiske, nedsættende bemærkninger.

Kallihirua fik sjældent lov til helt at glemme, at han havde et usædvanligt udseende, når han var sammen med andre. I det tidligere nævnte referat af Kallihiruas dåb, hvor der fortælles om de mange, der var mødt frem i kirken, står der, at Kalli var velkendt *af ansigt (hvad han heller ikke godt kunne undgå at være)*. På den anden side var han ikke alene om det, for der var også andre ikke-europæiske studenter med et fremmedartet udseende på St. Augustine's College. Murray nævner, at da han i sommerferien 1853 kom til kollegiet for at be-

søge Kalli, var der kun tre studerende tilbage. De to andre var en ung hindu ved navn Mark Pitamber Paul og en farvet fra Afrika ved navn Lambert McKenzie (s. 43).

Murray selv siger ikke meget om Kallihiruas udseende. Dels er der jo et portræt af ham i bogen, og dels har Murray i det generelle afsnit citeret admiral Beecheys beskrivelse af inuit, der bygger på indtryk fra det vestlige område: *De karakteristiske træk ved eskimoer er de store fede, runde ansigter, høje kindben, små nøddebrune øjne, skrå øjenbryn ligesom kineserne og brede munde.* Og der tilføjes: *De er i almindelighed under fem fod (ca. 152 cm) høje og har brun hudfarve* (s. 17). I sin skildring af besøget hos Kallihirua i august 1853 omtaler Murray ikke Kallihirua som speciel fremmedartet: *Med hår så sort som en ravnevinge og med øjne, der strålede af venlighed. Hans tøj var nydeligt, som en ung engelsk gentlemans* (s. 44).

Murray nævner også Kallihiruas udseende, da han omtaler, at Mr. Hollowes, lægen i Canterbury, som altid tilså Kallihirua, når han var syg, også viste ham stor gæstfrihed: *... Mr. Hollowes, blandt hvis familie den venlige eskimo med det brede ansigt altid kunne ses juledag. Ved deres ungdomsselskaber deltog den unge mand muntert i børnenes sport, og han sang nogle gange for dem de vilde og klagende melodier, som er særegne for hans stamme* (s. 32). At Kallihiruas sange var klagende, er de udenforståendes tolkning.

Kallihirua blev ikke vist frem for penge, og han blev heller ikke sat til at optræde for et betalende publikum, sådan som det har været tilfældet med andre inuit i Europa, både før og efter

Kallihiruas tid. Alligevel har han heller ikke kunnet undgå at blive vist frem. Både når der kom fremmede på besøg, og når han selv var ude på besøg, må der have lydt bemærkninger som: Se, hvor fremmedartet, og dog så sød og dygtig!

Indlevelse i Kallihiruas skæbne

Kallihiruas skæbne taler til fantasien og følelserne. Han har været en kendt skikkelse i 1850ernes England, i hvert fald i missionskredse, først og fremmest takket være Murrays indsats. Den lille biografi, som han skrev efter Kallihiruas død, må have gjort indtryk på datidens læsere, når den blev så efterspurgt, at den måtte genoptrykkes flere gange. Murray giver ikke nogen nuanceret fremstilling af Kallihiruas personlighed. Det billede, han tegner, er næsten for enkelt til, at det kan være hele sandheden.

Murray var blevet optaget af Kallihirua straks efter hans ankomst til England i 1851, hvor Murray mødte ham i sin egenskab af sekretær for *Society for Promoting Christian Knowledge*. Det resulterede bl.a. i et digt på 13 vers med titlen *Kalli in the Ship*, som blev trykt i *The Gospel Missionary* samme år og genoptrykt i biografien. Visionen, om at Kallihirua en skønne dag kunne drage ud som missionær, blev allerede her kundgjort for offentligheden. Digtet begynder med at skildre den situation, hvor skibet har svært ved at komme frem igennem isen, og ordene er lagt i munden på en sømand om bord på *Assistance*:

Alle på dækket var samlede om den lille eskimo. – For han var blevet et medlem af

mandskabet en uge eller så tidligere; og nu vidste vi ikke, hvad vi skulle gøre for at få ham sat sikkert i land. — Stakkels dreng, han anstrengte sine øjne forgæves, til tårerne begyndte at komme for at prøve, om han igen kunne se sin mor og sit hjem.

Men kaptajnen konstaterer, at vejen er blokeret og erklærer, at skibet ikke kan nå York Inlet:

Vi så på den mørkebuede dreng, og så på hinanden, og alle var sikre på, at han var bedrovet over at tænke på sin mor. — Vi opmuntrede ham; og snart blev han så nyttig for os og så venlig, mandskabet var glade, og også Kalli, for at han ikke var blevet efterladt. — Han lærte at få det bedste ud af det, og nu, med tid og omhu, siger de, kan han læse lidt og sige en simpel bøn.

Kalli opfordres til at bede og bruge den kostbare tid: *så vil du passere den dovne engelske dreng i kapløbet om visdom.*

Og det sidste vers lyder: *Ja, hvis du lærer og også praktiserer det, du har lært i din ungdom, så kan en hedensk stamme fra dig få lyset fra evangeliets sandhed* (s. 14-16).

Murray skriver i forbindelse med Kallihiruas død, at der ofte knytter sig en trist interesse til historier om personer, som dør i fremmede lande, langt fra deres venner og hjem. Adskillelsen fra alle, de har kendt og holdt af, er i deres tilfælde så fuldstændig og forandringen af deres omstændigheder, vaner og forbindelser, så stor, at deres situation appellerer til alle kristne hjerters sympati. Han benytter lejligheden til at fortælle om prins Le Boo, en ung indfødt fra Pelew øerne, som kom til England i 1784, og som døde af kopper efter fem måneders forløb. *Mange er de tårer, som er faldet*

over historien om den unge og tiltalende prins Le Boo.

Der var, siger Murray, adskillige lighedspunkter mellem de to unge mænd: den naturlige høflighed, som de begge udviste, evnen til tilpasse sig skikkene hos dem, hvis gæstfrihed de var betroet, de varme følelser de nærede overfor alle, der viste dem venlighed, ønsket om at udvikle sig åndeligt og endelig deres resignation og lydighed overfor Guds vilje under deres sidste sygdom (s. 51-52). Det er et billede af den ædle vilde, der tegnes her. Murray lægger op til, at der også skal grædes over Kallihirua, og det er der sikkert også blevet.

Datidens danske læsere hørte først om Kallihiruas skæbne gennem Carl Petersen. *I Vinteren 1850-51 saae jeg ham ofte og kom til at holde meget af ham*, udtalte Carl Petersen, da han i Murrays bog havde læst, hvad der var sket, siden han sidst havde set ham. Han gengiver historien i korte træk og fortæller, hvordan Kallihirua kom til Newfoundland for at forberede sig på sin fremtidige missionsvirksomhed: *Også her vandt han Alles Hjærter ved sit blide Sind og sin Christelige Iver.* Men han pådrog sig en forkølelse: *Og faa Dage efter gjorde en galopperende Svindsot Ende paa hans korte, men dog rige Liv og de store Forventninger, man havde knyttet dertil. Stakkels K'ale'sik!* (1860: 86).

For Bugge, som selv var født i Grønland og havde tilbragt en stor del af sit liv dér, betød det noget, at det var en grønlænder, der i den grad blev lovprist: *Det er med glæde, man læser om, hvordan hans omgivelser blandt høj og lav har måttet give enig og uskrømtet anerkendelse af, at dette stilfærdige menneske, der dog var opvokset som wild-*

mand og råtkødsæder, havde været i besiddelse af en naturligt iboende kultur og på visse punkter en mærkværdig sikker orienteringsevne overfor sine omgivelser.

Og han slutter sin redegørelse for, hvad han har opsporet om Kallihirua, med ordene: *Grønlanderne udviser ikke sjældent en lykkelig evne til at vinde sig venner, også udenfor deres eget folk. Dette gælder netop også polareskimoerne. Betænker man dette kan man sende en tanke til den ensomme polareskimo, der tilbragte fire år i Canterbury* (1965: 174)

Før og efter — Fra vild til civiliseret

Kallihiruas tilpasning til det engelske samfund blev i datiden opfattet som en overgang fra vild til civiliseret tilstand. Allerede Carl Petersen, der traf Kallihirua, efter at denne havde været om bord på *Assistance* et halvt års tid, karakteriserede Kallihiruas tidligere tilværelse som *vild* med sin formulering om, at Kallihirua *syntes saa godt om sin pæne europæiske Dragt og sine europæiske Omgivelser, at han slet ikke længtes efter sit vilde Liv* (1857: 54).

Boggis har på grundlag af sin læsning af Murrays biografi beskrevet Kallihiruas overgang til sin nye tilværelse således:

Det var simpelthen vidunderligt, hvor let og tilsyneladende ganske tvangsfrit han vænnede sig til at gå europæisk klædt og at indstille sig på en almindelig civiliseret optræden. Man bemærkede med forbløffelse den aldrig svigtende gentlemanmæssige og ganske naturlige høflighed, hvormed han forstod at optræde overfor de mest forskellige slags mennesker. Man bør jo erindre, at han oprindeligt kun var en stakkels »vildmand« (savage), hvis tidligere føde havde

bestået af rå narhvalkød og sælernes blod og indvolde, at han ikke havde kendt til sæbe og vand og fortrinsvis havde boet i snehytte (Boggis (1907) cit. i Bugge 1965: 172).

Boggis stiller her europæernes kultur op som en modsætning til inuits kultur, bortset fra at han næppe ville have brugt ordet kultur i forbindelse med den sidstnævnte. Ud fra sin eurocentriske tankegang kan han omtale Kallihirua som en *stakkels vildmand* og udtrykke forbløffelse over, at en tilpasning til den europæiske civilisation overhovedet kunne lade sig gøre. Eftertiden må opfatte begge dele som racisme, men i datiden har hans holdning været udtryk for velvilje.

Titlen på beretningen om Kallihiruas liv, *Den kristne eskimo*, har for mange været en modsætningfuld sammenstilling, men biografien bevidner, at det kunne lade sig gøre at opnå dette resultat. Portrættet af Kallihirua, som i midten af 1800-tallet blev offentliggjort både i biografien og i andre skrifter for missionsinteresserede, skulle understrege, at det kunne nytte at missionere blandt inuit.

De, der særligt havde taget sig af Kallihirua, havde også en personlig tilfredsstillelse af det resultat, der var opnået. Biskop Feild i Newfoundland udtrykte det således: *måske var jeg også lidt stolt af at kunne fremvise en eskimo, der var blevet bragt hertil langt borte fra, blandt mine egne studerende* (Murray s. 56).

Det andet portræt, som indgik i *The Natural History of Man* (1855), var placeret i en ejendommelig sammenhæng, for teksten modsagde billedet. Det skulle illustrere et kort kapitel, der om-

handlede inuits udbredelse og fysiske type, hvor der citeres fra et ældre værk af Chalevoix (1761). Heri står der, at af alle folk i Nordamerika er inuit dem, der bedst lever op til europæernes forestillinger om de vilde, for mændene har fuldskæg, der dækker deres ansigter op til øjnene. *De er aggressive, vilde, mistænksomme, ophidsede, altid tilbøjelige til at skade fremmede* (cit. i Prichard 1855, II: 517-518). Var der nogen, denne beskrivelse ikke passede på, så var det Kallihirua. Hverken når det gjaldt hans udseende eller hans opførsel (Sturtevant and Kleivan 1998: 25).

Grunden til at udgiveren, Norris, benyttede Kallihiruas portræt som illustration, vides ikke. Det er den eneste af alle illustrationerne, som man med sikkerhed ved, er baseret på et fotografi. Var Norris betaget af denne forholdsvis nye teknik, eller manglede der bare et billede? Eller var han bevidst ude på at modsige Charlevoix's beskrivelse? Ville han med portrættet af Kallihirua demonstrere den kristne europæiske civilisations indflydelse? Og dermed legitimere dens udbredelse?

Der er et langt spring fra de omstændigheder, hvor de skriftlige oplysninger og portrætterne af Kallihirua engang hørte hjemme, til nutiden. Portrættet af Kallihirua, der var sat til salg i et stormagasin, kunne let være endt hos en køber, der ikke kendte noget til Kallihirua, men som bare gerne ville have det gamle farvelagte stik med portrættet af den nydelige, eksotisk udseende unge mand som pryds-genstand på væggen. Og maleriet med det levende dobbelt-portræt er havnet på et museum, hvor

de besøgende kun undtagelsesvis kender noget til Kallihiruas skæbne.

I slutningen af det 20. århundrede samler interessen sig ikke udelukkende om Kallihirua. Der er også grund til at se på samspillet betydning og inddrage de mennesker, der i tidens løb har kendt ham eller været optaget af hans skæbne. Kallihirua kan ikke betragtes som et isoleret individ, for alle de involverede med deres forskellige forudsætninger har betydning for det billede, vi danner os af ham.

Men Kallihirua er mere end et forskningsobjekt. Mon ikke det vakte genklang hos læserne, da Bugge i sin tid opfordrede dem til at sende den *ensomme polareskimo* en tanke? Selv om det nu snart er 150 år siden, Kallihirua døde, er der næppe mange, der har hørt om ham, der kan sige sig helt uberørt af hans skæbne. Alle beretningerne om Kallihirua er præget af den tid, de er skrevet i, og det gælder også denne, som afsluttes i foråret 1999, hvor det kan være aktuelt at se Kallihirua som en repræsentant ikke bare for inughuit, men for de mange mennesker, som under forskellige former og til alle tider, af omstændighederne er blevet tvunget til leve fjernt fra deres hjemegn.

Benyttet litteratur:

- Amdrup, G.C. et al. eds.: Grønland i 200 Aaret for Hans Egedes Landing. Meddelelser om Grønland 60. 1921.
- Bugge, Aage: Kallihirua. Polareskimoen i Canterbury. Tidsskriftet Grønland 13 (5): 161-175. 1965.
- : Polareskimoen i Canterbury. Supplerende oplysninger vedr. Kallihirua. Tidsskriftet Grønland 14 (1): 17-22. 1966.

- : Kallihirua (Canterbury me avanerssuarmioq). KALLALEK 1(6): 1-5. 1981. (Oversættelse til grønlandsk af artiklen fra 1965).
- Damas, David (ed.): Handbook of North American Indians. Vol. 5 Arctic. Washington: Smithsonian Institution. 1984.
- Gillberg, Rolf: Mennesket Minik (1888-1918). En grønlanders liv mellem 2 verdener. Espergærde: ILBE. 1994.
- : Det eneste folk i verden fik besøg fra månen. Tidskriftet Grønland 43 (7-8): 279-301. 1995.
- Harper, Kenn: Gi' mig min far igen. New York-eskimoen Miniks liv. Oversat af Vagn Steen. Frobisher Bay: Blacklead Books. 1987.
- Kane, Elisha Kent: Arctic Explorations. The Second Grinnell Expedition in Search of Sir John Franklin 1853, 1854, 1855. I-II. Philadelphia: Child and Peterson. 1856.
- Kleivan, Helge: Eskimoer på besøk i England i 1772. Fra George Cartwrights dagbok fra Labrador. Polarboken. Oslo 1957: 139-151. (Uddrag i oversættelse af George Cartwright: A Journal of Transactions and Events, during a Residence of nearly Sixteen Years on the Coast of Labrador. I-III. Newark 1792).
- Lauritzen, Philip: Myten om Minik. København: Gyldendal. 1987.
- Missionen i Polarlandene. Bearbejdelse efter det Tydske. Udgivet af Foreningen til gudelige Smaaskrifters Udbredelse. København: Græbes Bogtrykkeri. 1869.
- Murray, T.B.: Kalli, the Esquimaux Christian. A Memoir. Printed for the Society for Promoting Christian Knowledge. London. Second edition. (Første udgave 1856).
- Parry, W. Edward: Journal of a Second Voyage for the Discovery of a North-west Passage from the Atlantic to the Pacific Performed in the Years 1821-22-23 in His Majesty's Ships Fury and Hecla. London: John Murray. 1824.
- Petersen, Carl: Erindringer fra Polarlandene. Udgivet af Lauritz B. Deichmann. København: P.G. Philipsen. 1857.
- : Den sidste Franklin-Expedition med »Fox«, Capt. McClintock. København: Fr. Wøldikes Forlagsboghandel. 1860.
- Prichard, James Cowles: The Natural History of Man I-II. Fourth edition. Edited and enlarged by Edwin Norris. 1855. London: H. Baillière.
- Rasmussen, Knud: Nye Mennesker. København: Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag. 1905.
- : Foran Dagens Øje. København: Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag. 1915.
- : Myter og Sagn fra Grønland. III Kap York-Distriktet og Nordgrønland. Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag. 1925.
- Ross, John: A Voyage of Discovery made under the Orders of the Admiralty in his Majesty's Ships Isabella and Alexander for the Purpose of Exploring Baffin's Bay and Inquiring into the Probability of a North-West Passage. London: J. Murray. 1819.
- Savours, Ann: Early Eskimo Visitors to Britain. Geographical Magazine 36 (6): 336-43. 1963.
- Sturtevant, William and Inge Kleivan: Two Early Photographs of an Inughuaq (Polar Eskimo). I: J.C.H. King and Henrietta Lidchi (eds.): Imaging the Arctic. London: British Museum Press. 1998: 24-28.
- Wamsley, Douglas and William Barr: Early Photographers of the Canadian Arctic and Greenland. I: J.C.H. King and Henrietta Lidchi (eds.): Imaging the Arctic. London: British Museum Press. 1998: 36-45.
- Washington, John (ed.): Greenland-Eskimo Vocabulary, For the Use of the Arctic Expeditions. Published by Order of the Lords Commissioners of the Admiralty. London: John Murray. 1853.